

Lammaset & vuohi

2/2014

Hyvinvoinnista
korvausta ensi vuonna

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu. www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

MÄÄ – sarjakuva
lampureille

Terveysvalvonnat
mietityttävät

Lantaa kannattaa
kompostoida

PRO
Agria

Otamme vastaan hyvää suomalaista villaa ja valmistamme siitä yli 60 vuoden kokemuksella huovutusvillaa, tuplahahtuvaa, hahtuvaa lankaa sekä karsta- ja kampalankoja.

Villat meille - langat teille

Tuo villat meille omaeräkehruuseen (väh.20kg), saat omat tuotteet meiltä sovitulla tavalla.

TARJOUKSIA

Tehtaanmyymälässämme myös paljon tarjoushintoisia tuotteita.
Ajankohtaista tietoa tarjouksista löydät kotisivuiltamme ja Facebookista.

**Pirtin
Kehräämö**

KEHRÄÄMÖ ja Tehtaanmyymälä
Kehräämöntie 2, 51520 Hiirola
Puh. 010-617 3030
www.pirtinkehraamo.fi

**Suomalaisesta
villasta
valmistetut
tuotteet.**

Liikettä pinnan alla

Valtakunnallisille Lammaspäiville on aina yhtä mukavaa lähteä. Vastassa on oma lauma – lampurit. Jos on viite-eläimemme laumasieluinen, niin sitä taidamme olla me lampuritkin.

Moni oli tehnyt lähtöä jo pitkään. Irtiotto tilalta kesken kiireimmän kevään ei ole helppoa. Ennakkojärjestelyt vievät oman aikansa.

Mutta vaivannäkö kannattaa. Mikä onni tälläkin kertaa kasvoilta heijastui, kun lammaskansa kohtasi. Karitsointien rasitukset – ne menevät ja toisilla tulevat – unohtuivat heti samanhenkisessä seurassa.

Jokin liikahiti Porin Lammaspäivillä. Kevään mittaan teurastamot ovat kertoneet, että karitsaa joudutaan leikkaamaan pakkasvarastoihin. Aika on alkanut kypsyä muutokselle.

Brändäys, leikkaamotoiminnan kehittäminen, osuuskunnat ja yhteinen tuotemerkki olivat Porissa monien huulilla. Palaset eivät aivan vielä asettuneet selkeäksi kokonaisuudeksi. Antaa lammaspadan muhia.

Sisällysluettelo

VAKIOPALSTAT

- 4 Pääkirjoitus
- 5 Edunvalvonta
- 6 Tuoretta satoa
- 16 Kerittyä & karstattua
- 24 Kysy eläinlääkäriltä
- 42 Lammashaasta lautaselle

VUOHIPALSTA

- 40 Vuohille WebVuohi-ohjelma
- 16 Vuohiyhdistyksen kokous

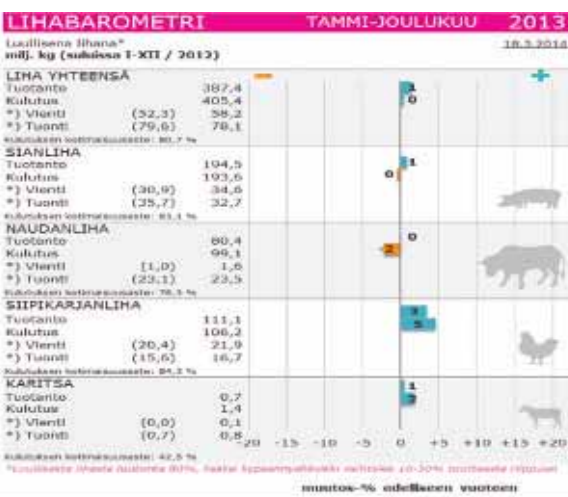
Kuva: Sini Hakomäki

ARTIKKELIT

- 6 Noususuhdanne jatkuu
- 7 Lampureille oma sarjakuva
- 11 Orf-virus on jatkanut etenemistään
- 12 Vapaaehtoiset MV- ja scrapie-terveysvalvonnat
- 18 Lannan kompostointi
- 20 Hyvinvointikorvaus tulee ensi vuonna
- 26 Kilpailukykyinen suomenlammas
- 28 Rikosten ennaltaehkäisy maatiloilla
- 30 Eläinten vanhainkoti Wanha Markki
- 32 Pelson suomenlammasuuhien rakenne- ja ulkomuotokartoitus
- 36 Lammas- ja vuohikerhojen kuulumisia

30

Ylistarolaisen Wanhan Markin Heikki Laaksonen hoivaa eläinvanhuksia.

6

Lampaanliha vaihtui karitsaksi TNS-Gallupin Lihabarometrissä.

20

Hyvinvoinnista korvausta ensi vuonna.

Tilaushinta: 69 €/vuosikerta 2014 (5 numeroa), sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys: 300 €/vuosi
Paino: T-Print Ky, Hyvinkää
 ISSN 0785-7276

Toimituksen osoite:
 Terhi Torikka, Kuutostie 470
 59130 Koitsanlahti

Päätoimittaja:
 Pia Parikka
 Puh. 020 747 2451
 pia.parikka@proagria.fi

Toimitussihteeri:
 Terhi Torikka
 Puh. 040 752 6363
 terhi.torikka@gmail.com

Ilmoitusmyynti:
 Riikka Miikkulainen
 Puh. 040 673 4179
 riikka.miikkulainen@proagria.fi

Toimituskunta:
 Tapio Rintala
 Petri Leinonen
 Timo Heikkilä
 Sebastian Nurmi
 Kaarin Knuuttila
 Juha Annala
 Helinä Leppänen

Kansikuva:
 Seija Paananen
Pikkukuvat:
 Tino Jansson, Erkki Vihonen

Seuraava lehti 4.7.2014
 Aineistot 23.5.2014 mennessä.

Tukimaailman tuulahduksia

Näin siinä käy, kun byrokraatti pääsee pääkirjoitukseen päämääröimään, alkaa heti kirjoittaminen maatalouspolitiikan muutoksista. Edempänä tässä lehdessä poikkean hieman totutusta kaavasta, mutta näin alkuun pysyttelen mukavuusalueellani.

Maaseudun kehittämisohjelma 2007-2013 päättyi ja uusi pyörähti käyntiin, tosin, jottei nyt huimata alkaisi, kausi startattiin siirtymäkaudella. Tänä vuonna moniin tukiin, esimerkiksi alkuperäisrotujen kasvattamisen tukeen, ei ole mahdollista tehdä uusia sopimuksia, vaikkakin vuoden jatkosopimuksen teko on mahdollista. Tästä tukihaun stand-by- tilasta siirrytään aika rytinällä vuoteen 2015 ja sen myötä virallisesti ohjelmakauteen 2014-2020. Maa- ja metsätalousministeriöllä, sekä meillä Maaseutuvirastolla, on jo pitkään käynyt kova kuhina uuden kauden valmisteluiden parissa ja ohjelmaluonnosten loppusuora alkaa hämmöttää.

CAP2020 reformin päätavoitteita ovat osaamisen, tiedonvälityksen ja innovaation lisääminen maaseudulla, ympäristön ja ilmaston huomioiminen ja sen myötä luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen sekä maaseudun yritystoiminnan, palveluiden ja työllisyyden parantaminen. Näiden lisäksi tavoitteena on maatalouden kilpailukykyyn parantaminen, sekä kuluttajavaatimuksiin reagointi edistämällä eläinten hyvinvointia ja terveyttä, sekä ylläpitämällä elintarvikkeiden korkeaa laatua. Näitä tavoitteita pyritään toteuttamaan jäsenmaille pakollisiksi tulevilla, sekä kansallisesti valittavilla toimenpiteillä. Pakollisina toimenpiteinä tulevat todennäköisesti muun muassa nuorten viljelijöiden tuki sekä viherryttämistuki, jonka tarkoituksena on edistää maatalouden ekologisuutta. Luomutilalliset ovat todennäköisesti oikeutettuja viherryttämistukeen ilman kaikkien toimenpiteiden täyttymistä luomu-säädösten ansiosta. Lisäksi päällekkäisyydet viherryttämistuen ja täydentävien ehtojen kesken on poistettu ja joitain täydentävien ehtojen vaatimuksia saatetaan poistua. Muiltakin osin tukia on yhdenmukaistettu.

"Lammas- ja vuohitaloutta pidetään eettisesti kestäväenä tuotantosuuntana ja toivon, että eläinten hyvinvoinnista pidetään jatkossakin hyvää huolta. Silloin tiedän tuen menneen oikeaan osoitteeseen!"

Uudella ohjelmakaudella lampaat ja vuohet tulevat eläinten hyvinvointikorvauksen piiriin. Vuodesta 2015 alkaen lamm- ja vuohitiloilla on mahdollista valita toimenpiteitä eläinten hyvinvoinnin parantamiseksi ja saada siitä taloudellista kompensatiota. Toivon, että tutustutte toimenpiteisiin ja pohditte, mitkä toimenpiteet sopisivat juuri teidän tilallanne toteutettaviksi. Lamm- ja vuohitaloutta pidetään eettisesti kestäväenä tuotantosuuntana ja toivon, että eläinten hyvinvoinnista pidetään jatkossakin hyvää huolta. Silloin tiedän tuen menneen oikeaan osoitteeseen! Toimenpiteiden luonnoksiin voi tutustua ohjelmaluonnoksen s.242 alkaen osoitteessa maaseutu.fi. Muutokset ovat toki vielä tässä vaiheessa mahdollisia.

Maaseudun elinvoimaisuuden ja yritystoiminnan säilyttämiseksi järjestetään ympäri Suomea maaseutuverkoston (maaseutu.fi) hankkeita ja tapahtumia, usein yhteistyössä LEADER ja ELY-toimijoiden kanssa. Kannattaa käydä kurkkaamassa maaseutuverkoston nettisivuilta, milloin mitään tapahtuu oman kunnan alueella! Lammaspäivillä kuuntelin tyytyväisenä, kun lammaskerhot ympäri Suomea kertoivat tapahtumistaan, kursseistaan ja yhteistyötoiminnastaan. Toivon lämpimästi, että sama meno jatkuu ja ainahan toimintaa voi laajentaa. Lisänäkkyvyys tuo lisämahdollisuuksia myös lamm- ja vuohitaloudelle!

Tuotteliain kevätterveisin,

Essi Wallenius

eläinten hyvinvoinnin tuen ja alkuperäisrotujen kasvattamisen tuen ylitarkastaja, Maaseutuvirasto

Suomen Lammasyhdistys r.y. hallitus 2014

Tapio Rintala, puheenjohtaja, puh. 0500 257 280, rintala.tapio@gmail.com, Oripääntie 999, 21900 Yläne

Timo Heikkilä, varapuheenjohtaja, puh. 0400 686 616, heikkila.timo@kotinet.com, Arolantie 88, 85200 Alavieska
Varajäsen: **Leila Niemelä**, puh. 040 570 1599, leila.niemela@kotinet.com, Niemeläntie 41, 68230 Lohtaja

Helinä Leppänen, puh. 050 594 4050, helina.leppanen@luukku.com, Noittaantie 200, 82675 Niirala

Varajäsen: **Tanja Kostian**, puh. 040 737 3268, kumpusenkaritsa@gmail.com, Kumpusenrannantie 130, 74140 Iisalmi

Petri Leinonen, puh. 040 581 8477, petri.leinonen@elomestari.fi, Mäkikierintie 9, 95520 Tornio

Varajäsen: **Anne Jurva**, puh. 040 771 3209, janne.jurva@pp1.inet.fi, Kurvilansaarentie 14, 95340 Loue

Sebastian Nurmi, puh. 050 581 0721, studio.sebastian@netlife.fi, Bovikintie 25, 10600 Raasepori

Varajäsen: **Lauri Leinonen**, puh. 0400 458 286, late@lampuri.fi, Koivusuontie 424, 32300 Mellilä

Kaarin Knuuttila, puh. 040 578 6317, knuuttila@muhniemenlahtivaja.fi, Ahviontie 260, 46960 Muhniemi

Varajäsen: **Maaret Berg-Tynkkynen**, puh. 040 5461954, suurtupa@gmail.com, Niukkalantie 1354, 59720 Uukuniemi

Juha Annala, puh. 0400 835 299, juha_84@hotmail.com, Turppalantie 7, 61500 Isokyrö

Varajäsen: **Mikaela Ingo**, puh. 044 284 0532, mikaela.ingo@agrolink.fi, Staversbyväden 187 B, 66520 Veikars
Yhdistys rekisteröity 27.12.1988.

Mårten Forss

SLC:n edustaja MTK:n lammasta- ja vuohijaostossa

Edunvalvonta ja lammastalouden kehittäminen on yhteinen asia

MTK:n lammasta ja vuohijaosto on siinä mielessä harvinainen elin, että siinä hoidetaan edunvalvontaa yli kielirajojen. SLC, eli Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund, on edustettuna MTK:n lammasta- ja vuohijaostossa, mikä takaa tehokkaan edunvalvonnan koko maassa koko elinkeinolle. Arviolta 10-20 prosenttia Suomen kaikista lampureista on SLC:n jäseniä. Ruotsinkielisen tuottajajärjestön toiminta-alueina ovat Uusimaa, Turunmaa, Ahvenanmaa ja Pohjanmaa, eli rannikkoseutu ja saaristo-alueet edustaen kaikkia keskeisiä tukialueita Suomessa. Ruotsinkielisiä lampureita on yli sata. Mukaan mahtuu sekä pieniä että suuria lammastiloja, lihantuottajia ja villantuottajia. Saaristo-alueilla korostuu monimuotoisuus jossa lihantuotannon lisäksi toimintaan usein kuuluu lihan jatkojalostus ja suoramyynti, maisemanhoito, villan- ja taljojen jatkojalostus sekä maatilamatkailu.

Tulevaisuuden haasteet lammastaloudelle ovat yhtenäisiä sekä SLC:n että MTK:n lampureille ja koko sektorille: miten luoda edellytyksiä kasvavalle tuotannolle jotta omavaraisuutemme karitsanlihan kulutuksen osalta selkeästi kasvaisi ja sen kokonaiskulutus kasvaisi Suomessa. Tällä hetkellä lähentelemme 50 prosentin omavaraisuutta karitsanlihan kulutuksen osalta. Osuuden nostaminen on kansantaloudellisesti järkevää koska sillä voidaan pienentää tuontia, mutta myöskin maatalouspoliittisesti järkevää koska sillä saisimme pellot järkevämpään käyttöön ja viljan ylituotantoa pienennettyä. Karitsanlihan kokonaiskulutuksen nostamista Suomessa on perusteltua pelkästään sen vuoksi että ruokavaliomme monipuolistuu ja voisimme nostaa ruokakulttuurin tasoa Suomessa. Suomessa kulutetaan ainoastaan noin 300 grammaa karitsanlihaa henkeä kohden vuodessa kun vastaava luku muualla Euroopassa on monikertainen. Tämä on

”Jos vielä onnistumme käynnissä olevissa tukineuvotteluissa, uskon että lammastalous lähtee aiempaa tasaveroisempana muiden tuotantosuuntien kanssa kohti seuraavaa ohjelmakautta vuosille 2015-2020.”

alle puoli prosenttia kokonaislihan kulutuksesta Suomessa.

Kaiken liiketoiminnan perusta on kannattava toiminta. Tämä pätee myös lammastaloudessa. Lammastalous Suomessa on pitkään kärsinyt heikosta kannattavuudesta. Keskeisiä syitä siihen ovat olleet alhainen tuottajahinta, vaatimaton tukitaso ja osittain tehoton tuotanto. Viime vuosien myönteisen hintakehityksen sekä karitsanlihan laatupalkkion myötävaikutuksella sektorin toimintaedellytykset ovat huomattavasti parantuneet. Myös tilojen keskikoko on kasvanut ja jos vielä onnistumme käynnissä olevissa tukineuvotteluissa, uskon että lammastalous lähtee aiempaa tasaveroisempana muiden tuotantosuuntien kanssa kohti seuraavaa ohjelmakautta vuosille 2015-2020. Tämä voi houkutella sektorille uusia yrittäjiä muilta aloilta.

Jos toimintaedellytykset ovat ole-
massa pystymme keskittymään seu-

raavaksi kuluttajalähtöisiin tavoitteisiin. Mikä tekee tuotteestamme niin ainutlaatuisen ja kuinka saamme sen kerrottua kuluttajalle. Kuluttajien mielikuva lammastaloudesta on lähtökoh-
taisesti myönteinen. Siihen yhdistyy usein luonto, laatu ja hyvät tuotanto-olosuhteet. Tätä mielikuvaa pitää säilyttää myös käytännössä. Ainoastaan laadulla pystymme kilpailemaan tulevaisuudessa. Toinen keskeinen tavoite on infrastruktuurin kehittäminen sektorin kaikilla toiminta-alueilla jotta kasvava tuotanto löytää oikean kuluttajan oikeaan aikaan. Henkilökohtaisesti kannatan osuuskuntamallia myös Etelä-Suomeen mutta vaihtoehtoisia markkinointikanavia pitää jatkossakin myös kannustaa ja kehittää. Avainsana tuotannon kasvulle tulee olemaan läpinäkyvyys koko ketjussa tulevaisuudessa.

Noususuhdanne jatkui viime vuonna

Koonnut **Pia Parikka**

Lähde: Suomen Gallup Elintarviketieto

Suomessa oli 860 uuhipalkkiota hakenutta lammastilaa vuonna 2013. Keskimääräinen katraskoko oli 68 uuhta.

Lampaanlihaa tuotettiin 915 365 kiloa. Tuotanto nousi hieman edellisvuodesta, mutta miljoonan kilon rajapyykki jäi saavuttamatta.

Lampaanlihan kokonaiskulutus oli 3,4 miljoonaa kiloa ja kulutuksen kotimaisuusaste 23,6 prosenttia. Karitsojen keskimääräinen teuraspaino oli 18,7 kiloa.

Karitsan-lihan keskimääräinen tuottajahinta nousi 11 prosenttia edellisvuodesta. Karitsanliha on nyt irrotettu tilastoissa lampaasta.

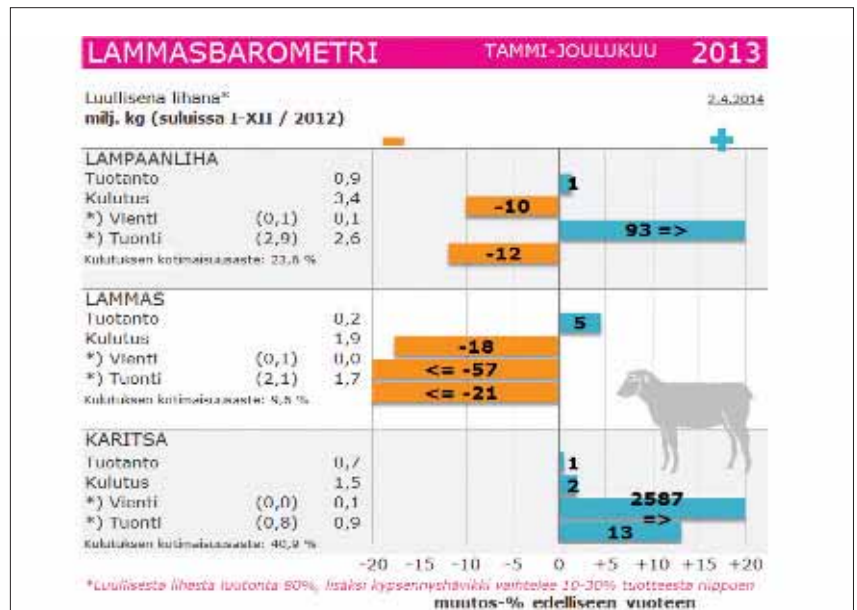
Kuvio 1. Tuonti ohjaa edelleen lampaanlihan kulutusta, mutta sen merkitys on pienentynyt kotimaisen tuotannon kasvassa.

Kuvio 2. Lampaanlihabarometri julkaisaan nyt eriteltynä lampaan- ja karitsanlihaan. Karitsanlihassa kotimaisuusaste oli viime vuonna 40,9. Valtakunnallisen Lammastilastuksen tavoitteena on nostaa karitsanlihan kotimaisuusaste 50 prosenttiin.

Kuvio 3. Karitsanlihan tuottajahinta on jatkanut edelleen nousuaan, mutta kausivaihtelu ovat vähentyneet. Vuoden 2013 keskimääräinen tuottajahinta karitsanliha-kilolta oli 3,9 euroa.

Kuvio 1.

Kuvio 2.

Kuvio 3.

Lampureille oma sarjakuva

Lammas & Vuohi -lehdessä aletaan julkaista humoristista MÄÄ-sarjakuvaa, jota piirtää Järvenpäässä asuva sarjakuva-piirtäjä ja kuvittaja *Tino Jansson*. Idea koomisiin tilanteisiin joutuvasta lampaasta syntyi sattumalta.

Tino Jansson

Lammas & Vuohi -lehden 23-vuotias sarjakuvataiteilija Tino Jansson innostui piirtämisestä jo pikkupoikana katselleessaan paljon piirrosfilmejä. Sarjakuvista Jansson kiinnostui löydettyään Karvisen.

”Piirrosfilmit ja Karvinen toimivat edelleen innoittajana ja inspiraation lähteenä omille sarjakuvilleni.”

Janssonin ensimmäinen julkaistu sarjakuva oli Forssan Seutu-Sanomat lehdessä vuonna 2009 julkaistu Vinku ja Tönö. Sittenkin piirtäjä on toiminut aktiivisena freelancerina monissa eri lehdissä. Mainittaviin sarjakuviin kuuluu Kriminaali, jota julkaistiin Ilta-Sanomissa Kuukauden kotimaisena elokuussa 2012. Vaasan Ylioppilaslehdessä taas julkaistaan Tupakkatauko-sarjakuvaa, jota löytyy myös omakustanteena kirjakaupoista. Eläin-aiheisia kuvituksia Jansson on tehnyt muun muassa Metsähallitukselle Tuikki- ja Kieppi-lehtiin.

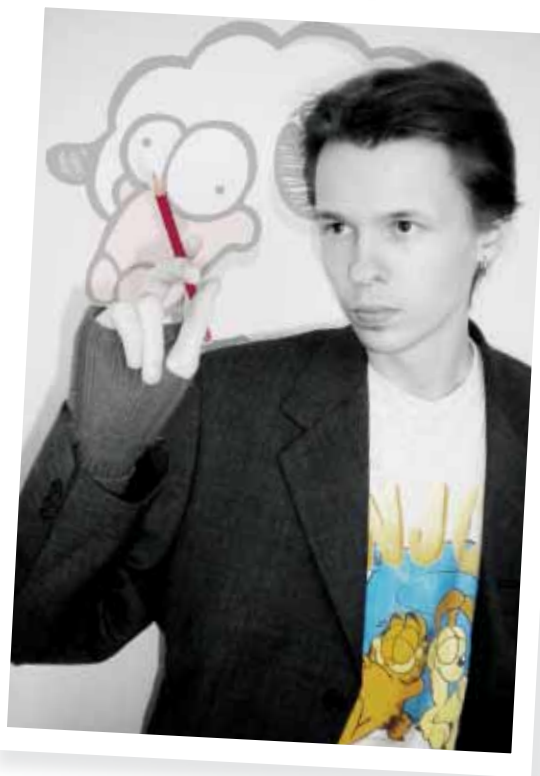
Janssonin uusimpiin sarjakuviin kuuluu Jänisrutto, jota ei toistaiseksi ole julkaistu muualla kuin netissä. Täl-

lä hetkellä työn alla on myös MÄÄ, jota ei aikaisemmin ole julkaistu muissa lehdissä.

”Mielenkiintoista on, että MÄÄ syntyi lukiessani Viivi ja Wagneria, vaikken juurikaan perusta kyseisestä sarjakuvasta. Minkäänlaisia henkilökohtaisia linkkiä minulla ei siis lampaisiin ole, vaan idea syntyi ihan sattumalta. MÄÄ sarjakuvassa toistuu lähinnä sama vitsi, jossa lampaan määntä tulkitaan virheellisesti puhekieleksi sanasta ”minä”, ja tästäköse syntyy koomisia tilanteita.”

Aiheet sarjakuviin voivat syntyä mistä vain. Kun idea syntyy, Jansson kirjoittaa sen muistiin myöhempää toteuttamista varten.

”Piirrän sarjakuvan perinteisesti lyijykynää sekä mustaa tussia käyttäen A4:sen kokoiselle paperille. Tämän jälkeen skannaan sarjakuvan tietokoneelle, jossa viimeistelen sen kuvanmuokkausohjelmia käyttäen ja

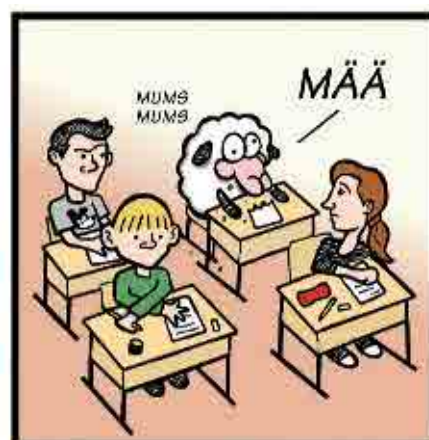

”Aiheet sarjakuviin voivat syntyä mistä vain.”

lisään tarvittaessa värit.”

Mää-sarjakuvaa julkaistaan Lammas & vuohi -lehdessä ainakin kulu-
van vuoden ajan.

”Lammas & Vuohi on ensimmäinen ja kenties sopivin lehti tämän sarjakuvan julkaisuun”, Jansson pohtii.

LAPPI PROAGRIA OULUN LAMMASNEUVONTA-ALUEESEEN

ProAgria Oulun lammasneuvonta-alue laajentui alkuvuodesta Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun lisäksi Lappiin. Lammastalousasiantuntija Heini Rautiola vastaa muutoksen jälkeen kaikkien kolmen maakunnan lammastilaneuvonnasta.

Ruokintasuunnitelmat, lihakkuusmittaukset, eläväEU-ROP-arvostelut, jalostusneuvonta ja tilakokonaisuuden suunnittelu ovat osa lammastilojen palveluvalikoimaa.

Rautiolan lisäksi myös Johanna Alamikkotervo Tervolasta tekee lampaiden lihasmittauksia ja eläväEUROP-arvosteluja Lapin alueella.

HIVEN JULKAISI OMAN TUOTEOPPAAN LAMPAILLE

Hiven Oy on julkaissut tuoteoppaan lammastiloille. Opas sisältää runsaasti tietoa lampaille soveltuvista valmisteista, joista osa on hyväksytty luomutuotantoon. Opas on selkeä ja kattava, mutta ei sisällä hintatietoja tuotteista.

Hivenen uutuustuote lampaille on pötsiin sijoitettava LAMmax-hivenainebolus. Valmiste on pitkävaikutteinen – boluksen liukenemisaika pötsissä on neljä kuukautta. Anostelu tapahtuu boluspistoolin avulla.

Hivenen tärkeimpiä tuoteryhmiä ovat vitamiiniliuokset, -jauheet ja -rakeet, vitamiini- ja hivenaineseokset, rautavalmisteet, propyleeniglykolivalmisteet, maha- ja suolistoaaineet, erikoisrehut, kivennäiseseokset ja hygieniatuotteet. Melica-tuotteet kuuluvat nykyään Hivenen valikoimaan.

Tuotteiden myynti ja jakelu tapahtuu alue-edustajien kautta. Lisäksi tuotteita voi ostaa useimmista meijerimymälöistä. Hivenellä on oma erikoisrehutehdas Paimiossa. Hiven on osa tanskalaista DLA konsernia.

Hivenen tuoteopas lammastiloille on ladattavissa verkosta www.hiven.fi/ota_yhteytta-tuoteoppaat

SATULAMÄEN KOTILAMPAALTA PÖTSIBOLUS LUOMUTUOTANTOON

Satulamäen Kotilammas on aloittanut jodia, seleeniä ja kobolttia sisältävien lampaiden Agrimin 24-7-pötsibolusten maahantuonnin ja jälleenmyynnin. Tuote on hyväksytty luonnonmukaiseen tuotantoon.

Bolus on erittäin pitkävaikutteinen. Boluksesta vapautuu 0,4 mg seleeniä, 0,8 mg kobolttia ja 4,0 mg jodia päivässä puolen vuoden ajan. Bolukset soveltuvat käytettäväksi vähintään 40 kiloa painavilla lampilla.

Uuhilla bolukset riittävät turvaamaan niiden sisältämien hivenaineiden saannin koko vuodeksi, kun bolukset annetaan ennen astutusta ja karitsoinnin yhteydessä.

Sikiävyyttä voidaan nostaa laittamalla bolus muutama viikko ennen astutusta. Muussa tapauksessa bolus laite-taan tiineyden puolivälissä. Pässeille bolus olisi hyvä antaa ennen astutuskauden alkua.

Yhden annoksen arvonlisäveroton hinta on 1,63 euroa Boluksia myydään 50 kappaleen pakkauksissa.

Bolus-tilaukset Satulamäen Kotilampaan uudesta verkkokaupasta: kotilammas.suomalainenverkkokauppa.fi

Boluksesta kertova video:

<http://www.youtube.com/watch?v=QCi2dgfvb00>

OIKAISU

Lammas & vuohi -lehti 1/2014 antoi kuivitusta käsitellessä artikkelissaan ymmärtää, ettei ritiläpohjaisissa lammaskarsinoissa tarvitsisi käyttää lainkaan kuiviketta.

Valtioneuvoston asetus lampaiden suojelusta (587/2010) määrää seuraavasti:

5§ Lattia

”Eläinten pitopaikan lattian pohjan on oltava sellainen, että nestemäiset eritteet poistuvat asianmukaisesti tai imeytyvät hyvin kuivikkeisiin. Lampailla on oltava käytettävissään niille sopiva kuivitettu alue, johon kaikki eläimet pääsevät yhtä aikaa makuulle. --”

Asetuksen nojalla myös ritiläpohjalampoloissa tulee käyttää kuiviketta.

Pahoittelemme epätarkkuutta.

Terveisin: Milla Alanco ja Toimitus

Tapio Rintala
toimitti pää-
ministeri Jyrki
Kataiselle (kok.)
pääsiäiseksi
karitsan viulun.

Kuva: Mari Rintala

KATAINEN HALUAA LISÄÄ KARITSANLIHAN TARJONTAA GRILLIKAUTEEN

Suomen lammasyhdistyksen puheenjohtaja **Tapio Rintala** kävi pääsiäisen alla luovuttamassa perinteisen karitsan savuviulun pääministeri **Jyrki Kataiselle**.

Kataista kiinnostivat Rintalan mukaan lammastalouden markkinanäkymät ja nykytila. Pääministeri tiedusteli muun muassa maataloustukien uudistuksen vaikutusta lammastalouteen.

Katainen ilahtui kuullessaan lammastaloudellaan kirjatusta tavoitteesta saada karitsanlihalle muitakin sesonkeja kuin sadonkorjuu ja pääsiäinen. Erityisen kiinnostunut hän oli siitä, että karitsaa saisi nykyistä runsaammin myös grillikaudella.

Pääministeri rohkaisi lampureita kehittämään kotimaisen karitsanlihan brändiä premium-tuotteeksi, josta on saatavissa bulkkituotteita parempi hinta.

Kataisen mielestä yhteistyö pienten teurastamojen ja liha-alan yritysten kanssa on lammastaloudelle oikea suunta. Näin lampurit pystyvät tuottamaan hyvän ruuan ystäville laadukkaita herkkuja, joista kuluttajat ovat valmiita maksamaan reilua hintaa.

Vuoden 2014 indeksilaskenta-aikataulu:

Uudet BLUP-indeksit lasketaan aina parittomien viikkojen perjantaina. Saman viikon keskiviikkoon mennessä WebLampaaseen tallennetut tuotosseurantatiedot ehtivät mukaan indeksilaskentaan.

TERVEYDENHUOLTOMALLIA TYÖSTETÄÄN

Maa- ja metsätalousministeriön ruokaosasto on tilannut MTK:n lammastaostolta työn, jonka tavoitteena on selvittää, miten terveydenhuolto lammasta- ja vuohisektoreilla tulevaisuudessa järjestetään.

Tavoitteena on lisäksi käynnistää terveydenhuoltotyö selvityksen tulosten mukaisesti.

Käytännön koordinoitua työtä tekee **Johanna Rauhtiainen** ProAgria Etelä-Suomesta osapäiväisessä toimessa 24.3.–31.8.2014 välisenä aikana.

JALOSTUSLAMPOLAHAKU KÄYNNISTYI

Kevään jalostuslampolahaku on käynnistynyt. Jalostuslampolatoiminnasta kiinnostuneet lammastilat voivat hakea statusta ProAgrian lammassiantuntijan kautta. Haku tapahtuu täyttämällä Jalostuslampolan Tulokortti yhdessä oman alueen lammassiantuntijan kanssa.

Tulokortit tulee palauttaa viimeistään 4.6. sähköisesti osoitteeseen pia.parikka@proagria.fi. Jalostusvaliokunta käsittelee hakemukset kesäkuussa. Suomen Lammasyhdistyksen hallitus tekee lopullisen päätöksen voimassa olevista jalostuslampoloista.

Jalostuslampaiden ja vuohien suositushinnat 2014

Suomalaiset alkuperäisrodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 260 €

4–12 kk ikäiset pääsikaritsat, alkaen 380 €

Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 330 €

Vähintään 1-vuotiaat pääsit, minimihinta 450 €

Tuontirodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 310 €

4–12 kk ikäiset pääsikaritsat, alkaen 500 €

Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 380 €

Vähintään 1-vuotiaat pääsit, minimihinta 550 €

Hinnasto on tarkoitettu tuotosseurantatilojen lampaille, joille on tehty tuotosseurannan viralliset punnitukset, UÄ-mittaukset ja eläväEUROP-arvostelu. Lisäksi eläin on rakennearvosteltu. Hinta sisältää lammassuonon allekirjoituksellaan vahvistaman Sukutodistuksen. Välityspalkkio 10%.

Lisähintasuositus 1.10. alkaen on 12 €/kk.

Jalostusvuohet

2–3 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 90 €

4–8 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 150 €

Astutetut kuttukilit, alkaen 200 €

Alle 5 kk ikäiset pukkikilit 120 €

Yli 5 kk ikäiset pukkikilit 170 €

Lypsykutut, tuotoksesta riippuen, alkaen 250 €

Vanhemmat pukit, alkaen 300 €

Tinkimaidon hinta (kotoa myytynä), alkaen 1,5 €/l.

Astutusmaksut

Suositus astutusmaksuksi 10 €/uuhet tai kuttu ja lisäksi hoitomaksu 1 €/päivä uuhesta tai kutusta, joka jätetään vieraalle tilalle astutettavaksi.

Tuoretta satoa

KOONNUT: Terhi Torikka, Pia Parikka

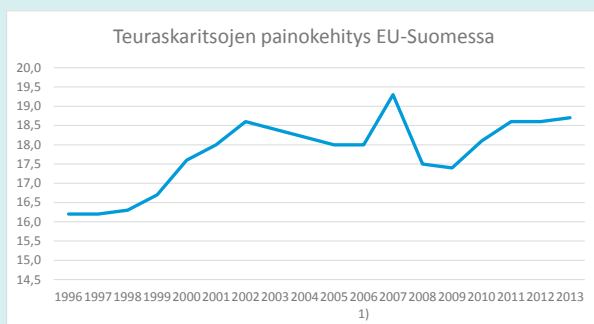
TEURASKARITSAN LAATUPALKKIO MAKSETAAN HUHTIKUUSSA

Teuraskaritsan laatupalkkion suuruus viime vuodelta on varmistunut. Palkkio on 39 euroa tuen ehdot täyttävää teuraskaritsaa kohden.

Rahoituskuri alentaa palkkiota noin 2,5 prosenttia yli 2 000 suoria tukia saaneilta maataloilta. Palkkio maksetaan järjestelmään ilmoittautuneille tiloille huhtikuun kuluessa.

Yksittäisestä ruhosta maksettavan palkkion suuruus laski hieman aiemmasta, koska tukikelpoisten karitsojen lukumäärä oli viime vuonna hieman edellisvuotta suurempi. Teuraskaritsan laatupalkkio oli 43 euroa vuonna 2012.

Karitsojen keskimääräinen ruhopaino vuonna 2013 oli Tiken mukaan 18,7 kiloa.

Karitsojen keskimääräinen teuraspaino on noussut 2,5 kiloa EU:n liittymisen jälkeen.

1) Tilastoinnin kattavuus laajentunut 1.1.2006 ja 1.1.2012 alkaen.

LAMPUREILLA KESYT SALAISUUDET

Eläinten oloista kirjoittaminen, etenkin skandaalin-hakuinen, tuntuu olevan muotia. Tänä keväänä julkaistu Salainen päiväkirja eläintiloilta perustuu vegaaniksi esittäytyvän *Eveliina Lundqvistin* eläintenhoitajaopintojensa aikana tekemiin päiväkirjamerkintöihin. Hän lupaa kertoa, mitä tiloilla tapahtuu kun ulkopuoliset eivät ole näkemässä.

Päiväkirjamerkinnot käsittelevät enimmäkseen normaalia arkea: vieroituksia, lypsä, kerintää. Kirjoittaja kuvaa näitä lyhyesti ja pohtii, miltä ne eläimestä tuntuvat. Joukossa on myös ikävämpiä merkintöjä esimerkiksi sairaiden hoidosta.

Lampolassa moni asia tuntuu kirjoittajan mukaan olevan melko hyvin. Siellä Lundqvist pohdiskelee lähinnä kerinnän pelottavuutta, karitsojen vieroituksen tuskaa ja eläinten tietoisuutta lajiverien kuolemasta teurastamolla.

Entä sattuuko villoista raahaaminen? Huomataanko sairas eläin isossa ryhmässä myöhemmin kuin pienessä? Siinä pohdittavaa meillekin.

POHJOISMAISET LAMPURIT KOKOONTUVAT NORJASSA

Joka toinen vuosi pidettävä yhteispohjoismainen lammaskongressi InterNorden järjestetään Norjassa 10.–14.8.2014. Tapahtumassa vaihdetaan tietoja ja kuulumisia sekä tutustutaan isäntämaan lammastalouteen. Lammastalouden mahtimaassa Norjassa riittää varmasti ihmeteltävää alan toimijoille.

InterNordenin hinta kahden hengen huoneessa on 4 500 Norjan kruunua eli noin 570 euroa. Lisäksi maksettavaksi tulevat omatoimisesti järjestettävä matkat Norjaan ja takaisin.

Ilmoittautumiset heti:
pia.parikka@proagria.fi

Lampurin sähköiset kanavat

SLY:n verkkosivut www.lammasyhdistys.fi

Eläinvälityskanava www.lammasnetti.fi

Keskustelupalsta lampuri.foorumi.org

Lammasyhdistys Facebookissa

**Uusi jäsenetu
suoramyyntitiloille:**
Yhteystiedot
suoramyyntikarttaan

Tiedustelut: Riikka Miikkulainen
riikka.miikkulainen@proagria.fi, puh. 040 673 4179

ORF-virus on jatkanut etenemistään

Lampailla rupia lähinnä suuhun ja utareisiin aiheuttava parapox-virus on jatkanut leviämistään. Tarkkoja tietoja ORF-taudin levinäisyydestä ei ole, koska tauti ei kuulu lakisääteisen vastustuksen piiriin.

Pia Parikka ja Johanna Rautiainen

ORF on helposti tarttuva virussairaus, joka on tunnettu jo kauan ja jota esiintyy lampailla eripuolilla maapalloa. Lampaat voivat sairastua siihen iästä riippumatta.

Vaikea vastustettava

Virus tarttuu rupien kautta erittäin herkästi esimerkiksi kerintäkoneiden ja siitoseläinten välityksellä. Se voi säilyä pudonneessa ruvessa tartuttamiskykyisenä jopa vuosia, joskin talvi tappaa viruksen. Mekaaninen pesu, desinfiointi, tilojen kuivatus ja puhdistettujen välineiden saunotus auttavat viruksen hävittämisessä.

ORF-tautia vastaan ei Suomessa ole rokotetta eikä virusta ilmeisesti voi saneerata pois katraasta.

Orfiin ei ole tehokasta hoitoa. Hoidon tavoitteena on oireiden lievittäminen ja niiden pahenemisen estäminen. Haavoja voidaan puhdistaa esimerkiksi jodipitoisilla aineilla tai Virkon S:llä. Puhdistuksen jälkeen oireilevalle alueelle voi laittaa haavasalvaa. Kipulääkkeitä kannattaa antaa. Tarvittaessa voidaan antaa myös antibioottia bakteeritulehdusten aiheuttaman ihotulehduksen hoitoon.

Teurastajan tauti

ORF tunnetaan valitettavan huonosti. Virus ei aiheuta oireita kaikilla yksilöillä, eivätkä kaikki sairaan katraan eläimet ilmeisesti levitä tautia. Parapox-virus voidaan eristää ainoastaan rakkulan raapenäytteestä. Oireetonta lammasta ei voi ORF-testata.

ORF:n ja sinikielitaudin oireet ovat samankaltaisia, minkä vuok-

RUPEA JA RAKKULAA

ORF aiheuttaa lampailla nestetäyteisiä, pian ruveksi muuttuvia rakkuloita huulien ja nenän seudulla. Vesikelloja ja rupia voi olla myös utareissa, etujaloissa, sukupuolielimissä ja suussa. Rakkuloihin pesiytyy usein lisäksi toissijainen bakteeritulehdus, joka pahentaa ja voi myös pitkittää orf-viruksen haittoja.

Merkittävimmät ongelmat liittyvät karitsointisesonkien aikaisiin ORF-tartuntoihin. Uuhien vetimissä tai karitsojen suussa olevat rakkulat johtavat imetysvaikeuksiin, jolloin joudutaan turvautumaan lisäjuottoon. Taudin leviämisen rajoittamiseksi oireilevat uuhet ja karitsat kannattaa erottaa terveistä eläimistä. ORF lisää myös utaretulehdusriskiä, koska rakkulat ja ruvet ovat hyviä kasvualustoja bakteereille.

Jos sairastuneen lampaan yleiskunto on hyvä ja vastustuskyky normaali, selviää sairastunut eläin taudista 3-6 viikon kuluessa. Koko katra parantuu taudista yleensä noin 6-8 viikon kuluessa.

Sairastuminen johtaa vastustuskyvyn kehittymiseen, mutta immuniteetti ei ole elinikäinen. Mahdollinen toinen tartunta on taudinkuvaltaan lievempi. Jotkut lampaat saattavat jäädä taudin oireettomiksi kantajiksi pidemmäksi ajaksi, jopa kuukaussiksi.

Kuva: Kaite Ahlskog

”Jotkut lampaat saattavat jäädä taudin oireettomiksi kantajiksi pidemmäksi ajaksi, jopa kuukaussiksi.”

si olisi rakkuloiden ilmestyttyä hyvä soittaa virkaeläinlääkärille, vaikka eläinten yleiskunto pysyisikin kokoajan hyvänä.

Rakkulat voivat tarttua ihmisiin ja toisiin eläinlajeihin, esimerkiksi koiriin ja poroihin. Ihmisellä ORF aiheuttaa tyypillisesti sormissa sijaitsevan rakkulan, johon liittyy turvotusta ja kuumotusta sekä voimakasta pitkäkestoista kipua. Virus tarttuu ihmiseen haavojen kautta. Oireilevia eläimiä tulisi käsitellä hanskat kädessä. Ihmisellä ORF on harvinainen, mutta sen englannin kielinen nimi ”butchers disease” kertoo, että tautia esiintyy teurastajien ammattiryhmässä.

Avoimuus ehtona eläinkaupoissa

ProAgria on päivittänyt ORF-linjausta eläinkaupoissa tautitilanteen muuttumisen vuoksi.

ProAgrian eläinvälitykseen voi ilmoittaa myytäviä lampaita myös ORF-positiivisista katraista, mutta asiasta tulee mainita myynti-ilmoituksessa. ORF-positiiviset katraat voivat käydä eläinkauppaa keskenään normaalisti.

Eläinkaupoissa suositellaan käytettävän pitkää, jopa kuuden viikon karanteenia. Ostoeikäiset ja lähtökatras tulisi tutkia huolellisesti rupien suhteen. Joskus oireita ei ole, mikä vaikeuttaa taudin ennaltaehkäisyä ja korostaa karanteenin merkitystä. Eläinhankinnat tulisi ajoittaa siten, että seuraavaan karitsointijaksoon on mahdollisimman pitkä aika.

Kuva: Sijla Alamikotervo

Maedi-visnaa ja scrapieta vastustetaan nyt vapaaehtoisesti

Maedi-visnan ja scrapien pakolliset tautivastustusohjelmat on lakkautettu viime vuoden lopussa. Tilalle on perustettu vapaaehtoiset, mutta maksulliset MV- ja scrapie-terveysvalvonnat.

Pia Parikka

Uusiin MV ja scrapie -terveysvalvontoihin mielivien lammastilojen tulee ilmoittautua järjestelmiin vuoden 2014 kuluessa, jotta saavutetut statusluokat säilyisivät. Ilmoittautuminen tapahtuu Alue-

hallintovirastojen kautta Eviran verkkosivuilla julkaistulla lomakkeella. Sivuilta löytyvät lisäksi ohjeet uusista terveysvalvonnoista.

Scrapie-valvontaan kuulumisen on edelleen pakollista eläviä lampaita tai niiden sukusoluja vieville katraille. EU-sisämarkkinoilla toimittaessa vastaanottajamaa edellyttää myös MV-ohjelmaan kuulumista. Täydentävien ehtojen kautta scrapie-valvontaan kuulumisen on pakollista myös eläviä eläimiä, alkioita tai spermaa maahan-tuoville katraille.

Talviaikaiset pitopaikat valvontoihin

Uudet terveysvalvonnat ovat pitopaikkakohtaisia. Pitopaikalla tarkoitetaan tässä talviaikaisia pitopaikkoja, kuten lampoloita. Katraan kaikki pitopaikat

MIKÄ ON MAEDI-VISNA?

Maedi on asteittain etenevä keuhkotulehdus. Visna on asteittain etenevä aivo-kalvon tulehdus.

Oireet kehittyvät hitaasti, ilmenevät 4-5 vuotiailla. Yleiskunto heikkenee, hengitys vaikeutuu. Yskää ja sierainvuotoa, hengittää kaula ojennettuna.

Visna harvinaisempi hermostomuoto: tasapainohäiriöitä takajaloissa ja kompastelua. Takajalat halvaantuvat, kuolema. Nivel- tai utaretulehduksia, sokeutuminen.

Tarttuuternimaidossa, jälkeisten kautta tai pisaratartuntana. Sairastuneet eläinikäisiä kantajia ja tartuttajia. Lampaat ja vuohet tartuttavat toisiinsa. Ei tartu muihin eläinlajeihin. Leviää salakavalasti ja tarttuu helposti. Eirokotetta tai parannuskeinoa. Aiheuttaa huomattavia taloudellisia tappioita.

Lähde: Evira

Lampaiden kokoaminen jo etukäteen nopeuttaa verinäytteiden ottoa maedi-visna-vasta-aineiden määrittystä varten. Kaulojen kerintä ja putkien merkintä jo ennalta jouduttavat työtä ja alentavat kustannuksia entisestään. Otannassa eläinlääkäri valitsee tutkittavat eläimet.

kuuluvat pääsääntöisesti samaan terveystuokkaan, mutta pitopaikat voivat olla myös eri terveystuokissa.

Eri terveystuokkien välillä ei saa olla suoria eikä epäsuoria kontakteja. MV- ja scrapie -valvontoihin kuuluvat katraat eivät voi ostaa eläimiä alempaan terveystuokkaan kuuluvilta tai valvonnan ulkopuolisilta tiloilta.

Eläingenivarojen säilymisen kannalta olisi tärkeää, että kaikki katraat harrastuskatraita myöden olisivat samassa terveystuokassa, jotta pienet populaatiot eivät pilkkoutuisi entisestään. Lammasektori määrittää kantansa valvontoihin osallistumisesta Suomen Lammasyhdistyksen syyskokouksessa marraskuussa.

Terveystuokitus ja työnjako uudistuivat

Sekä scrapie- että MV-ohjelma ovat nyt kolmiportaisia. Aiemman vastustusohjelman MV3-tuokka vastaa uuden MV-ohjelman korkeinta tasoa eli terveystuokkaa 1. Uudessa ohjelmassa on lisäksi terveystuokka 2 ja 3.

Merkityksettömän scrapie-riskin terveystuokkaan 1 pääsee kuuluttuaan valvontaan seitsemän vuotta ilman klassisen scrapien tautitapauksia. Terveystuokkaan yksi hyväksytään myös, jos pitopaikan kaikki eläimet ovat scrapielle vastustuskykyistä ARR/ARR-genotyyppiä. Tämä poikkeus koskee käytännössä vain tuontitroituja. Pitopaikka pääseen hallitun riskin terveystuokkaan 2 kuuluttuaan valvontaan kolmen vuoden ajan. Aiempaan ohjelmaan kuuluminen huomioidaan laskennassa.

MV-ohjelman alusta aloittava katraas pääsee ensimmäisen näytteenoton

jälkeen toiseen terveystuokkaan, jos näytteistä ei löydetä taudin vasta-aineita. Ensimmäiseen terveystuokkaan voi päästä kolmen negatiivisen näytteenannon jälkeen. Kolmanteen terveystuokkaan sijoitetaan katraat, joista ei ole vielä kerätty näytteitä, joissa on tautiepäily tai joissa on todettu maedi-visna -tautia.

Verinäytteiden keruusta ja scrapie-tarkastuksista vastaa kunnanlääkäri. MV-verinäytteet analysoidaan Eivassaa. Aluehallintovirastojen läänineläinlääkärit tekevät päätöksen pitopaikan maedi-visna- ja scrapie-terveysvalvonnan terveystuokasta. Päätös on valituskelpoinen.

Otanta keventää MV-näytteenottoa

Uudessa MV-valvonnassa etsitään taudin vasta-aineita yli yksivuotiaiden lampaiden verinäytteistä. Terveystuokassa 1 näytteet kerätään 50:stä lampaasta, jotka kunnaneläinlääkäri valitsee kattavaan otantaan. Pienemmissä katraissa näytteet otetaan kaikilta yli 1-vuotialta lampailta. Muihin MV-terveystuokkiin kuuluvissa katraissa näytteet otetaan kaikista yli vuoden ikäisistä lampaista.

Scrapie-valvontaan kuuluu kunnaneläinlääkäriin vuotuinen tarkastuskäynti aiemman vastustusohjelman mukaisesti. Käynnin yhteydessä etsitään taudin oireita ilmentäviä eläimiä.

MV-valvonnan alusta aloittavassa pitopaikassa verinäytteet kerätään aluksi viidesti 12–18 kuukauden välein, minkä jälkeen näytteet otetaan 32–38 kuukauden välein. Alusta aloittavan katraan tulee ottaa verinäytteet tilan kaikista yli yksi vuotiaista eläimistä kolmen ensimmäisen näytteenoton yhteydessä. Tämän jälkeen voidaan siirtyä 50 lampaan otantaan.

Entinen M3-katras, joka pääsee MV-valvonnassa suoraan ensimmäiseen terveystuokkaan, siirtyy suoraan

JATKUU SIVULLA 15

OSTAMME

pienriistan raakoja turkisnahkoja suolattuna tai kuivattuna

MUOKKAAMME

- RIISTATURKISNAHAT
- LAMMAS, PORO
- TARHATTUJEN TURKISELÄINTEN NAHAT
- LATTIATALJAT nautaeläimet
ahtelaeläimet eläinlajit
- MÄRKÄPARKITUSPALVELUT eläintäyttyä varten

MODIFUR OY

Noksonkuja, 61310 Panttila
Puh. 06 450 0600

info@modifur.fi, www.modifur.fi

Puh. 040 524 9629

Lyötiläntie 449, 47540 LYÖTILÄ

OSTETAAN LAMMASTA JA KARITSAA.

Myös rahtiteurastus ja leikkuu.

Tilateurastamo Kouvossa

www.muhniemenlahtivaja.fi
puh. 040 578 6317

REHU-ÄSSÄ OY

- LAMMASKIVENNÄISIÄ myös luomutuotantoon hyväksytty.
- NUOLUKIVET myös luomutuotantoon hyväksytty.

POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY

PUH: 06 344 4433

FAX: 06 344 4432

email: rehuassa@qnet.fi

Kustannukset pelättyä maltillisemmat

MV-verinäytteiden analysointi 53,05 €.

Terveystuokituskäynti 100 €/h, kuitenkin vähintään 200 €. Sisältää sekä MV-että scrapie-käynnin, jos ne tehdään samanaikaisesti.

AVI:n päätösmaksu 86 €. AVI laskuttaa käyntimaksun ja päätösmaksun.

VOUHIA LAMMASTILOILLE?

Vuohia keinoemoiksi mielivien lammastilojen kannattaa toimia nopeasti. Aiemmat terveystodistukset ovat suurella osalla vuohitiloista vielä voimassa, mutta scrapie-todistukset vanhentuvat tämän vuoden aikana.

ProAgrian lammasantuntijat kokoavat tietoa suomenvuohen hankintaa harkitsevista lammastiloista ja eläinmääristä. Tiloille sijoitettavista vuohista muodostetaan keskitetysti geneettisesti mahdollisimman kattava alapopulaatio, jossa sukusiitosta hillitään rotaatioparituksella.

Suomenvuohista kiinnostuneita lammastiloja pyydetään ottamaan yhteyttä oman alueen ProAgrian lammastalouden asiantuntijaan.

VOUHISEKTORI LUOPUI TERVEYSVALVONNOISTA

Suomen Vuohiyhdistys teki vuosikokouksessaan linjapäätöksen vuohien kuulumisesta vapaaehtoisiin MV- ja scrapie-valvontoihin. Vuohisektori päätti olla liittymättä uusiin ohjelmiin.

Ala katsoo, että sukusiittoisen suomenvuohen kannalta on järkevää jättäytyä pois valvonnoista. Suuri osa populaatiosta on valvontojen ulkopuolisilla harrastajilla.

Suomenvuohia käytetään harvakseltaan keinoemoina lammastiloilla. Anne Rintala (vas) on ollut tyytyväinen imettäjäkuttuihin.

Kuva: Pia Parikka

Kuuluako vai eikö kuulua?

MV ja scrapie-valvonnat muutettiin vapaaehtoisiksi ilmeisesti kahdesta syystä: alhaisen tautiriskin ja säästöjen vuoksi. Juuri nyt schmallenberg, CLA ja ORF muodostavat maedi-visnaa ja scrapie-tautilinjan lammastiloille, joskin niiden seuraukset ovat lievemmät.

Maedi-visnaa on todettu Suomessa viimeksi vuonna 2006. Tuontieläimet ovat todennäköisin MV-tartunnan lähde. Tuontieläimet testataan maedi-visnan varalta, mutta testaus ei ole aukoton. Suomeen on tullut takavuosina maedi-visnaa MV-negatiivisiksi testattujen tuontieläinten mukana. Laittomasti maahantuodut eläimet ovat oma lukunsa.

Maedi-visna on päässyt yleistymään laajalti monissa maissa. Esimerkiksi Englannissa se on levinnyt hälyttävästi. Ruotsissa vapaaehtoiseksi muutettua MV-ohjelmaa toivotaan jälleen pakolliseksi, koska tauti on levinnyt laajalle aiheuttaen huomattavia taloudellisia tappioita.

MV leviää salakavalasti ja aiheuttaa tuotantotulosten alenemista. Tautiin ei ole olemassa lääkettä tai rokotetta ja se johtaa eläimen kuolemaan. Ilman valvontaa hitaasti etenevä tauti saatetaan päästä leviämään hyvin laajalti ennen kuin se huomataan. Erityisesti alkuperäisrodut olisivat tällöin uhattuina.

Tavoitteena mitättömän scrapie-riskin maastatus

Raatokeräilyyn toimitettujen yli yksivuotiaiden lampaiden TSE-testaus jatkuu entiseen tapaan. Scrapie löytyy todennäköisimmin tätä kautta. Eläinlääkärin vuotuinen scrapie-käynti on taudin vastustamisen kannalta vähämerkityksellinen.

Suomi valmistelee parhaillaan mitättömän scrapie-riskin maastatuksen hakemista EU:sta. Nykyinen scrapie-valvonta mitätöityy, jos Suomi todetaan mitättömän scrapie-riskin maaksi.

HH Emryo suunnittelee parhaillaan pässiaseman perustamista. Tarkoitus on viedä spermaa myös ulkomaille, sillä eritoten suomenlampaan sperma on kysyttyä. Lähtötilojen tulee kuulua scrapie-valvontaan, jotta vienti olisi mahdollista. HH Emryo vetoaa lampureihin terveystodistuksissa jatkamiseksi siihen asti, kunnes mitättömän scrapie-riskin maastatus on saatu. Pässejä tullaan keräämään asemalle laajalti eri suvuista ja katraista.

Maedi-visna ja scrapie ovat edelleen lakisääteisesti vastustettavia tauteja. Laissa säädetään, että vähintään tartunnan saaneet eläimet jälkeläisineen lopetetaan. Maksettava korvaus on enintään 75 prosenttia käyvistä arvosta. Korvauksen voi saada, vaikka ei kuuluisi vapaaehtoisiin valvontoihin.

”Eläingenivarojen säilymisen kannalta olisi tärkeää, että kaikki katraat olisivat samassa terveystuokassa.”

otantamenettelyyn. Näytteet otetaan säännöllisesti 32–38 kuukauden välein, jos aiempia näytteenottoja on yhteensä viisi. Viidenteen näytteenottoon asti näytteet otetaan otannalla 12–18 kuukauden välein. Aiemman ohjelman aikana otetut näytteet huomioidaan laskennassa.

MV-valvonnassa aloittajapoikkeus, scrapiessa ei

Uusiin, terveystuokasta 1 aloituseläimensä hankkineisiin katraisiin sovelletaan MV-valvonnassa poikkeusmenettelyä, jossa näytteet otetaan kahdesti 12–18 kuukauden välein. Katras pääsee negatiivisten vasta-ainetulosten valmistuttua suoraan ensimmäiseen luokkaan.

Scrapie-valvonnassa ei ole aloittajapoikkeusta.

KYSYMYKSIIN VASTATTIIN

Suomen Lammasyhdistyksen kevätkokouksessa kaivattiin vastauksia yhä avoimena oleviin kysymyksiin uusiin valvontoihin liittyen. Ylitarkastaja Miia Kauremaa Evirasta vastaa:

Pitääkö uuteen ohjelmaan liittyä ennen kuin eläimet tulevat tilalle? Periaatteessa kyllä, tällä hetkellä liittymisilmoituslomakkeessa on tämän vuoden osalta annettu siirtymäaikaa.

Pitääkö tuontispermaa esim. HH Embryolta ostavan pitopaikan kuu-lua täydentävien ehtojen puitteissa scrapie-valvontaan? Vaatimus kuu-lua TSE-terveysvalvontaan on vain viejille, ei tuojille. (Toim. huom. vastaus voi olla ristiriidassa täydentävien ehtojen kanssa.)

Voiko Suomi hakea mitättömän MV-riskin statusta? Sellaista ei ole olemassa EU -lainsäädännössä.

Voidaanko näytteidenottoa siirtää teurastamoille? Ei nykyisen maedivisna –terveysvalvonnan mukaan, mutta jos terveystuokkaa muutetaan, asiaa voi harkita.

Kuuluvatko kilometrikorvaukset eläinlääkärinmaksuun? Kuuluvat.

ProAgrian Lammas- ja vuohitiimi

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

Uusimaa, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta ja Häme sekä Kymenlaakso ja Etelä-Karjala E=Etelä-Karjala, H=Häme, K=Kymenlaakso, P=Pirkanmaa, U=Uusimaa
Tuotantoasiantuntijat

Kaie Ahlskog, p. 0400 731 811, *Marja Jalo-Ryynänen*, p. 040 572 8387
tallennukset ja todistukset: *Merja Hietamäki*, p. 050 345 5449

Talousasiantuntija

Etelä-Suomi: *Anna Turunen*, p. 020 747 2615

Investointipalvelun yhteyshenkilöt

Etelä-Suomi: *Osmo Piekkari*, p. 040 709 2471 (H), *Jarmo Keskinen*, p. 0400 461 712 (U),
Alpo Jaakkola, p. 0400 943 227 (K), *Juha Tynkkynen*, p. 0400 358 667 (E-K),
Katri Myrsky, p. 050 518 4611 (P)
Länsi-Suomi: *Seppo Jokiniemi*, p. 050 66 471

Nurmentuotannon asiantuntijat

Etelä-Suomi: *Asko Laapas*, p. 040 721 9991 (E, K), *Markku Puttonen*, p. 040 709 2484 (H),
Outi Haalijoki, p. 0400 363 441 (H, U), *Tuomas Granni*, p. 0400 859 339 (H),
Esko Havumäki, p. 040 742 4981 (P), *Ritva Tolppa*, p. 0400 163 753 (P),
Tuula Kokkonen, p. 040 755 5480 (E), *Kari Siitarinen*, p. 040 135 0364 (E)
Länsi-Suomi: *Anu Ellä*, p. 040 180 1260, *Jarkko Storberg*, p. 0400 849 992

Etelä- ja Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala

Tuotantoasiantuntijat

Sari Heltelä, ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva, p. 040 593 7528,
Jarmo Piiparinen, p. 040 678 4212

Talousasiantuntijat

Etelä-Savo: *Vuokko Ahonen*, ProAgria Etelä-Savo, Mikkelin toimipaikka,
Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli, p. 040 524 9945
Pohjois-Savo: *Tuomo Rissanen*, ProAgria Pohjois-Savo, PL 1096, Puijonkatu 14,
70111 Kuopio, p. 040 563 8749

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Österbottens Svenska Lantbrukssällskapet

Tuotantoasiantuntijat

Sini Hakomäki, p. 043 8250 526, 1.6. lähtien myös *Milla Alanco* p. 040 706 0558,
ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki,

Talousasiantuntijat

Keski-Pohjanmaa: *Heikki Ojala*, ProAgria Keski-Pohjanmaa, Ristirannankatu 1,
67100 Kokkola, p. 020 7473261
Keski-Suomi: tulosanalyysi: *Irene Mäkinen*, p. 040 587 3245, *Likwi* ja elinkeino-
suunnitelma: *Hannu Laitinen*, p. 020 747 3341, ProAgria Keski-Suomi, Kauppakatu 19,
PL 112, 40101 Jyväskylä
Österbotten: *Tor-Erik Asplund*, ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskapet ry,
Handelsplanaden 16 D, 65100 Vasa, p. 050 386 5922
Etelä-Pohjanmaa: *Marjut Viitasalo*, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2,
60220 Seinäjoki, p. 040 353 0227

Oulu, Kainuu ja Lappi

Tuotantoasiantuntijat

Heini Rautiola, ProAgria Oulu, Kauppurienkatu 23, PL 106,
90101 Oulu, p. 045 657 8708, heini.rautiola@proagria.fi
Lapin alueella UÄ-mittauksia ja tiineystarkastuksia tekee myös *Johanna Alamikkotervo*
johanna.alamikkotervo@gmail.com, Vanhalantie 17, 95300 Tervola, p. 041 459 6657.

Talousasiantuntijat

Pohjois-Pohjanmaa: *Sari Isotalus*, ProAgria Oulu, Pappilantie 1, 85200 Alavieska,
p. 040 764 7904
Kainuu: *Tarja Poikela*, ProAgria Kainuu, Osmonkatu 9, 87100 Kajaani,
puh. 0400 386 274
Lappi: *Pekka Kummala*, ProAgria Lappi, Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi,
p. 020 747 2722

Åland

Ålands Hushållningssällskapet, 22150 Jormala, p./tel 018 329 644 tai/eller
0457 526 7304, *Kerstin Lundberg*, kerstin.lundberg@landsbygd.ax
Föreningen Ålandsfäret r.f. (ahvenanmaanlammasta koskevat asiat)
Majja Häggblom, majja.h@majjas.ax
Ångo-bussövägen 288, 22630 Lumparland, p. 040 742 8967

Valtakunnallinen koordinointi

Kehityspäällikkö *Pia Parikka*, ProAgria Keskusten Liitto,
Viikinaistentie 30, 19210 Lusi, p. 020 747 2451.

Kaikilla ei ole säännöllistä toimistopäivää, varmimmin tavattavissa maanantaisin.

Kasvot karitsalle, kyytölle ja kutulle

Lammaskansa suuntasi kevään Valtakunnallisten Lammaspäivien merkeissä kulkunsa länsirannikolle Poriin. Maedi-visna- ja scrapie-valvontalinjaukset jäivät yhä ilmaan, mutta Vuoden Lammastila vuodelle 2013 saatiin palkittua. Lähiruoka nousi päivien teemaksi.

Tenhon tila Ulvilasta on Vuoden Lammastila 2013. Tila on keskittynyt luonnonmukaisen naudan- ja karitsanlihan tuotantoon. Toiminta on laajamittaista ja kuluttajien tarpeet huomioivaa. Eläimet teurastetaan omassa tilateurastamossa ja koko tuotanto markkinoidaan itse. Maatalousyhtymää viljelevät *Kosti* ja *Riitta* sekä *Juba* ja *Laura Tenho*. Vuoden Lammastila 2013 julkistettiin Suomen Lammasyhdistyksen kevätkokouksessa Porissa maaliskuun lopussa. Lammas & vuohi -lehden numerossa 3/2009 julkaistiin laaja artikkeli Tenhon tilasta.

Maedi-visna ja scrapie puhuttivat

Kevätkokouksen pääpaino oli vapaaehtoisiksi muuttuneissa maedi-visna- ja scrapie-valvonnoissa. Lammasektorille yritettiin linjata suositusta ohjelmiin liittymisestä, mutta tavoitteessa ei onnistuttu useiden keskeisten kysymysten ollessa yhä vailla vastauksia.

Kokouksessa päätettiin hankkia täydentäviä tietoja uusista valvonnoista, ja päättää lammasektorin linjauksesta Suomen Lammasyhdistyksen syyskokouksessa. Lähes kaikkien tilojen scrapie-todistukset vanhentuvat ennen tätä. Todettiin, että ohjelmiin kannattaa kuulua kunnes toisin päätetään, joskin uusissa valvonnoissa ilmeisesti sallitaan kerta-luontoinen poikkeama ohjelmaehdoista. Todennäköisesti ohjelmiin voi ilman statusten menetystä liittyä vielä marraskuussakin, jos syyskokous niin suosittelee, vaikka edellinen todistus olisikin ehtinyt vanhentua sitä ennen.

Lähiruokaa lautasella

Eläimestä elintarvikkeeksi -seminaa-

Tenhon Tila on aito perheyrittys. Laura (toinen vasemmalta), Joona, Kosti ja Riitta Tenho esittelivät Vuoden Lammastilaa yhteistuumin.

Vuoden Lammastilalla, ulvilalaisella Tenhon Tilalla, kasvatetaan luomulampaista ja -nautoja molemmille eläinlajeille sopivissa harjatuuletteisissa Aki-halleissa.

Kuva: Pia Parikka

riissa etsittiin keinoja lähiruokatarjonnan lisäämiseksi mutta toisaalta kasvavan tuotannon menekin varmistamiseksi. Keittiömestari Antti Vahtera korosti, että vaikka kysyntää on, tulisi arvossaan jo sinällään pidetyn kotimaisen karitsan vastata myös leikkuultaan ja pakkaukseltaan kulutta-

jien ja keittiömestareiden odotuksia. Tuotteella tulee olla tarina ja kasvot, joista heijastuu, että on kunnia-asia olla kotimaisen huippuruoan tuottaja.

Päivän teema, lähiruoka, oli pääroolissa lampuri-illallisella. Illan menu oli koottu Rintalan karitsasta, Salonien juustoista sekä Saloniemen raaka-

maidosta valmistetusta tyrnibryleestä. Hetket hyvän ruoan merkeissä jatkuvat, sillä lampureiden omat suosikit parhaiksi karitsaresepteiksi jaettiin illan mittaan kolleegojen kanssa.

Tukkukaupassa takkuilua, karitsaa pakkasvarastoon

Seminaarin yleiskeskustelussa todettiin, että karitsan kysyntä ja tarjonta eivät tällä hetkellä kaikilta osin kohtaa. Karitsanlihan tarjonta on kasvanut ja aiempaa laajempi joukko lammastiloja haluaa keskittyä teuraseläinkauppaan. Teuraskaupassa tuottajan kasvot usein häviävät ja markkinaetu menetetään.

Vain harvalla teurastamolla on olemassa valmis karitsabrändi. Tyypillisesti teurastamot käyvät kauppaan ruhoista tukkujen kanssa. Karitsanlihan tukkumarkkinat ovat vetäneet talven aikana nihkeästi. Teurastamot ovat joutuneet leikkaamaan karitsaa, varsinkin etupäätä, pakkasvarastoihin.

Vahvan yhteisen kotimaisen karitsabrändin rakentaminen nousi esiin useissa puheenvuoroissa. Tuotekehitystä tulisi tehdä sekä ravintola-että kuluttaja-asiakkaita kuunnellen.

”Menestyjät ovat antaneet tuotteille enemmän kuin kasvonsa – heidän tuotteillaan on sielu.”

Myös ajatus osuuskuntapohjaisen yhteisleikkaamon perustamisesta nousi esille. Menekinedistämiseksi voitaisiin harkita kuluttajakampanjaa puhtautta ja alkuperää korostaen.

Vahvat brändit ja kova työ yhdistävät lähiruuan menestyjiä

Lähiruoka ja brändäys nousivat osin suunnitellusti mutta myös pyytämättä ja yllättäen Valtakunnallisten Lammaspäivien kantavaksi teemaksi. Opinto-retken vierailukohteita – Saloniemen, Rintalan ja Tenhon tiloja – yhdistää menestyksenkäs suoramarkkinointi vahvaa tilabrändiä hyödyntäen. Kaikki kolme ammattimaista lähiruokatoimijaa markkinoivat koko tuotantonsa itse. Yrittäjät ovat antaneet tuotteilleen rohkeasti kasvot.

Muhkeisiin mittoihin kasvaneen Tenhon tilan erikoisuus on oma tilateurastamo. Tenhojen limousine- nautat ja texel-lampaat teurastetaan omassa tilateurastamossa, jonka yhteydessä on pieni myymälä. Suoramyyntin pioneereina tunnettujen Tenhojen toiminta kehittyy edelleen, sillä tilalla rakennetaan viidettä kasvattamoa. Asiakkaita palvelee tila- myymälässä uskollisesti joka toinen viikonloppu, ja myös kotiinkuljetus- palvelu on käytössä.

Myös Rintalan tila on saanut voimakasta nostetta suoramyyntistä.

”Teuraskaupassa tuottajan kasvot usein häviävät ja markkinaetu menetetään.”

Markkinoiden imu on kova, ja Rintalat ovat vastanneet kysyntään investoimalla karitsanlihantuotantoon voimakkaasti. Tilan neljäs lampola, lähes kaksituhattaneliöinen kylmärakenteinen loppukasvattamo on valmistunut ja tilalla on siirrytty aperuokintaan. Luomukaritsoja ostetaan loppukasvatukseen toisilta lammastiloilta. Tuotteet on kehitetty yhteistyössä asiakkaiden kanssa ja ruhot leikataan erityisen huolellisesti.

Maatiaisten maito menestyy

Maidon ympärillekin voi luoda menestyksestä lähiruokaliiketoimintaa. Saloniemen tilan suomenkarjan- ja kutunmaito jatkojalostetaan ja pakataan kokonaan tilalla. Taustalla on ollut vahva tahto panostaa nimenomaan alkuperäisrotujen kasvatukseen ja tuotekehitykseen. Eläimet asuvat kylmäpihatossa ja käyvät lypsyllä eri rakennuksessa, jonka yhteydessä juustola sijaitsee.

Kolmen menestystarinan taustalla on valtava määrä työtä ja panostusta. Asiakkaita palvelee ja heitä kuunnellaan. Lisäksi eläimiä, peltoja ja maisemaa hoidetaan pyyteettömästi työtunteja laskematta. Menestyjät ovat antaneet tuotteille enemmän kuin kasvonsa – heidän tuotteillaan on sielu.

Syksyn Valtakunnalliset Lammaspäivät järjestetään Jyväskylässä 4.-6.11.2014.

Rintalan tilan puurakenteisessa loppukasvattamossa on runsaasti valoa ja raikasta ilmaa.

Kuva: Pia Parikka

Kuiviketta tulisi olla enemmän, jottei kompostin pohja olisi märkä.

Lannan kompostointi

Kevät on kovaa vauhtia tulossa ja lannalle tulisi löytää sijoituspaikka. Viljelykierto perustuu lammas- ja vuohitiloilla nurmiin, joten välttämättä ei joka vuosi ole nurmen uudistamista tai viljaa, vihantaa tai vastaavaa kierrossa. Miten näinä vuosina saa lantaa varastoitua järkevästi ja miten lannan levittämisestä saa yleisesti helpompaa niin, että ravinteet pysyvät tallessa?

Teksti ja kuvat **Erkki Vihonen**
Asiantuntija, Luomu, kasvintuotanto
ProAgria Etelä-Pohjanmaa.

Lannan kompostointi on hyvä ratkaisu tilanteissa, joissa ravinteet halutaan hyödyntää, mutta sopivaa kohdetta juuri sillä hetkellä ei ole. Kompostoituminen on saattanut alkaa jo eläinsuojassa, mutta miten se saadaan vietyä loppuun? Yleisesti lannan hyvällä kompostoinnilla voidaan saada aikaan monia positiivisia vaikutuksia ravinteiden talteen otossa, pellon kasvukunnon ylläpidossa sekä lannan käsittelyssä.

Kompostoinnilla tarkoitetaan orgaanisen aineen hajoamista pieneliöstön toimesta aerobisessa (hapellisessa) tilassa, johon liittyy lämpötilan nousu. Lopputuotteena kompostoinnissa syntyy vesihöyryä, hiilidioksidia, kivennäis suoloja ja humusta.

Mätänemisellä tarkoitetaan orgaanisen aineksen mädättämistä pieneliöstön avulla anaerobisessa (ha-

pettomassa) tilassa, joka johtuu liiallisesta märkyydestä tai tiiviydestä. Lopputuotteena mätänemisessä on metaania, ammoniakkia, rikkivetyä ja ravinnesuoloja.

Kompostoinnilla saadaan kaikki eloperäinen aines kasveille käyttökelpoiseen muotoon. Myös hajuhaitat vähenevät ja ravinteiden lannoitusvaikutus tasapainottuu. Kompostoinnin etuja on myös mahdollisten haitta-aineiden häviäminen sekä mahdollisten rikkakasvien ja kasvitautilien puhdistuminen orgaanisesta materiaalista. Näiden ansiosta pellon kasvukunto ja myös viljeltävien kasvien laatu paranee. Hyvänä plussana on lannan käsiteltävyyden helpottuminen.

Hyvän kompostin osatekijät

Lammas & vuohi -lehdessä 1/2014 **Milla Alanco** tuo esiin kuivituksen tärkeyden kotieläinten terveydelle ja puhtaudelle. Myös hyvällä kompostoinnilla voidaan lisätä terveyttä ja viljavuutta peltoviljelyssä. Tällöin myös kompostoinnin lähtökohtana pitää

olla riittävä määrä kuivaa orgaanista ainesta, jotta kompostointi on yleensä mahdollista toteuttaa oikein. Orgaaninen aines voi olla olkea, heinää, okasasilppua, puunkuorta, kutteria jne.

Turve ei välttämättä ole sellaiseen paras mahdollinen kuivike kompostointia ajatellen. Olisikin hyvä, jos turpeeseen lisätään vielä runsaasti edellä mainittuja orgaanisia aineita. Turve on itsessään syntynyt mätänemisen eikä aerobisen hajoamisen kautta. Siksi se saattaa sisältää bakteereita tai muita tekijöitä, jotka estävät kompostoitumisprosessin. Orgaaniset ainekset toimivat kompostissa pieneliöstön ruokana. Pieneliöstön ruuan tulee sisältää selluloosaa (olki), energiaa (lanta) ja typpeä (lanta ja ”vihreä” heinä) sekä kivennäisiä, jotta kompostointi toimisi kunnolla.

Tämän lisäksi hyvään kompostiin tarvitaan ilmaa, jotta palaminen olisi tasaista, ja vettä, jotta palaminen ei olisi liian nopeaa. Kompostin pieneliöt tarvitsevat myös lämpöä ja hyvän pH:n, mikä on huomioitava varsin-

kin turvetta käyttäessä. Jotta pieneliöt lähtisivät heti tasaisesti hajottamaan kompostia, tulisi siihen lisätä hiukan vanhaa kompostia tai puhdasta ja ter- vettä maa-ainesta.

Kompostointi käytännössä

Komposti on melko helppo toteuttaa myös käytännössä. Paras toteutusta- pa on kompostointiin ja lannanva- rastointiin tarkoitettu kovapohjainen asfaltti- tai betonialue. Pellolla kom- postoitessa on huomioitava alueen muoto. Viättävillä lohkoilla komposti tulee perustaa maanmuotojen mukaan eli rinteiden suuntaisesti, jolloin veden virtauksen aiheuttamat haitat ovat ko- konaisuudessaan pienemmät. Pellol- la kompostoinnissa on huomioitava myös mahdolliset tulvat, kaivot sekä oijien ja vesistöjen läheisyys. Kompos- tin perustamisessa on myös huomioi- tava pellolla tapahtuva liikenne ja sen mahdollisimman hyvä sujuvuus sekä pellon tiivistymisen ehkäiseminen.

Suunniteltaessa kompostointia pellolle tulee tehdä ilmoitus kuntaan sekä huomioida, että pohjavesialueel- le ei saa perustaa kompostiaumaa.

Oli komposti sitten pellolla tai ko- valla pohjalla, tulee kompostiauman alle levittää ensin kuivaa orgaanista ai- nestä. Kuivan aineksen määrä riippuu siitä, miten märkää on kompostoitava aines. Mitä märempiä kompostoitava aines on, sitä enemmän tarvitaan kui- vaa ainesta kompostin alle.

Harjumainen ja käännettävissä

Kompostiauman korkeus ja leveys ei- vät saa kasvaa liian suureksi. Auman tulisi olla harjumainen sekä leveydel- tään 1,5–3,0 metrin ja korkeudeltaan 1,2–2 metrin välillä. Kompostiauman koko riippuu siitä, millaisin konein sitä pystytään perustamaan ja hoita- maan. Koko voi olla suurempikin, jos sitä pystytään ilmastamaan ja sekoit- tamaan hyvin kompostoinnin aikana.

Kompostiauman täytön jälkeen laitetaan sen päälle vielä orgaanis- ta ainesta estämään liiallisen veden pääsy kompostiin sekä haihdunnan vähentämiseksi ja eristeeksi. Alkupa- lamisen jälkeen olisi komposti hyvä peittää siihen sopivalla peitteellä, jol- loin estetään ravinteiden haihtumi- nen ja rikkakasvien pääsy kompostin

ONNISTUNEEN KOMPOS- TOINNIN EDELLYTYKSIÄ

Sopivat raaka-ainesuhteet
Sopiva ilmavuus ja rakenteen
pysyvyys
Sopiva kosteus
Sopiva materiaalin karheus
Sopiva pieneliöstö
Sopiva pH
Sopiva lähtölämpötila ja prosessin- aikainen lämpötila
Sopiva kompostin koko ja paikka
Sopiva kompostin peittäminen
Riittävä seuranta
Sopivat säätelytoimet tarvittaessa

Hyvää kompostoitunutta maata.

päälle sekä varmistetaan tasaisempi palaminen.

Kompostia olisi hyvä päästä kää- ntämään kompostoinnin aikana, jotta palaminen olisi tasaista. Tämä on hyvä tehdä silloin, kun kompostin lämpö- tila on pudonnut alle 30 asteen. Näin tapahtuu normaalioloissa yhden tai kahden kuukauden kuluttua. Kääntä- minen on syytä tehdä myös, jos kom- posti ei toimi riittävän hyvin.

KOMPOSTOINNIN VAIKUTUKSIA:

Kaikki eloperäinen jäte käyttö- kelpoiseen muotoon
Hajuhaitta häviää
Useimmat haitta-aineet häviävät
Rikkakasvit vähenevät
Kasvitaudit vähenevät
Lannoitusvaikutus tasapainottuu
Käsittelyvyys paranee
Kasvien laatu paranee

Kompostointiaika riippuu vuo- denajasta ja hiukan myös siitä, mi- hin tarkoitukseen kompostia tullaan käyttämään. Kompostointiaika on aumakompostoinnissa peltokasveilla yleensä noin 3–7 kuukautta ja puu- tarhakasveilla 5–9 kuukautta. Talvella perustetun kompostin kompostoi- misaika on yleensä pidempi, koska pakkaset, kuivikkeen vähyys ja mah- dollinen tiivistyminen haittaavat sitä.

Kompostia pitää tarkkailla

Kompostointia tulee seurata ennen kaikkea lämpenemisen, kuivumisen ja kastumisen sekä maatumisen osal- ta. Kompostin lämpötilan tulisi nous- ta viikon kuluttua noin 35–45 astee- seen. Jos lämpötila nousee selvästi yli 55 asteen, on kompostia tiivistettävä tai kasteltava.

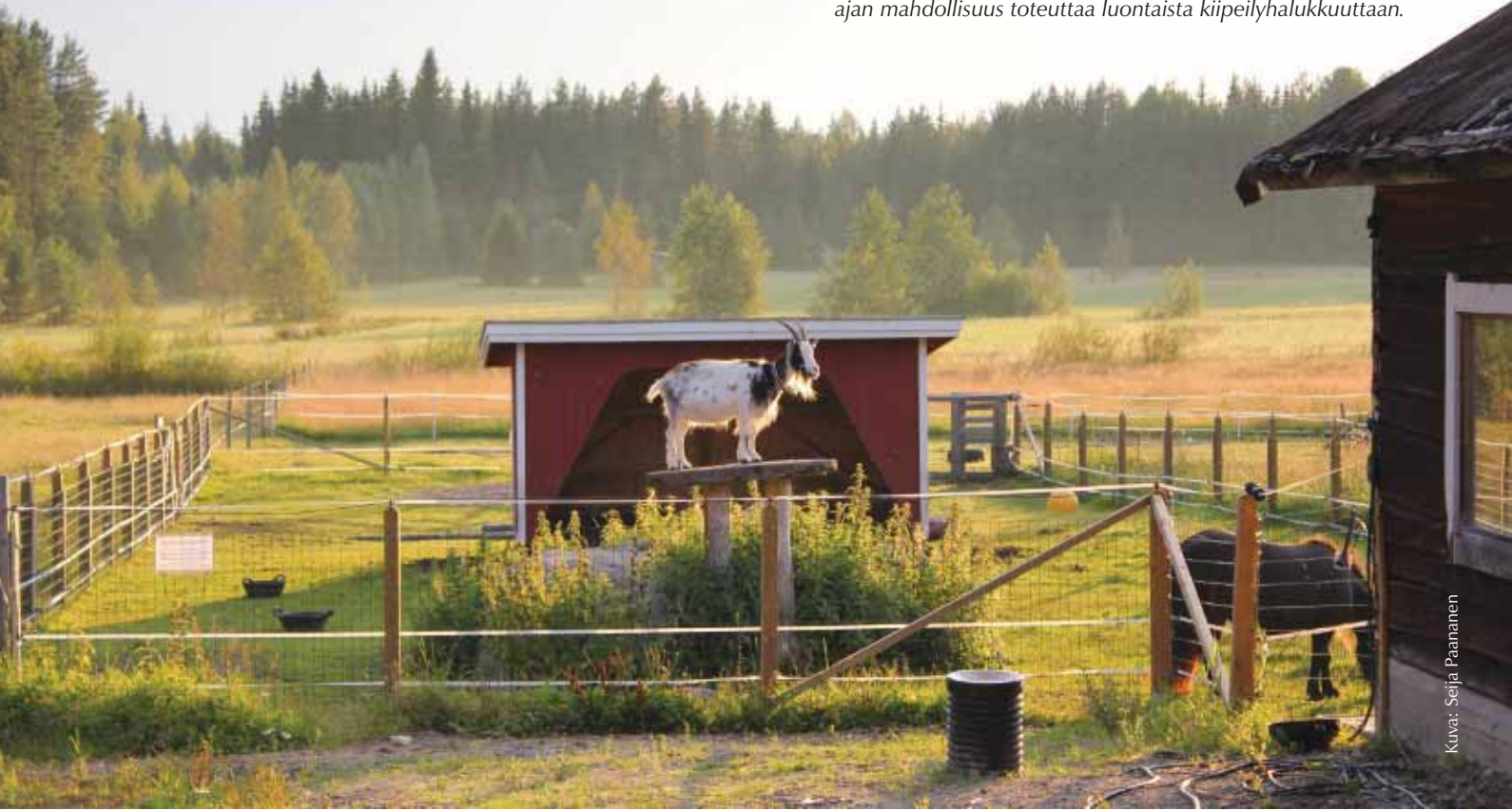
Myös kompostin kosteutta on hyvä seurata. Kompostin sisältä otetaan kourallinen ainesta ja puristetaan. Jos puristettaessa sormien välistä tu- lee muutama tippa vettä, on kosteus hyvä. Muussa tapauksessa on syytä miettiä, onko peittävää materiaalia riittävästi kompostin päällä tai tulisi- ko komposti kääntää ja samalla lisätä kuivikeaineista.

Kompostin levitys

Mahdollisimman suuri osa kompos- tista olisi hyvä levittää jo keväällä peltoon hävikkien minimoimiseksi, mutta kesän aikana kompostoitunut lanta voidaan levittää myös syksyllä kynnöksen alle. Sopiva kertalevitys- määrä on yleensä noin 10–40 tn/ha riippuen viljelykierrosta, lannoitemää- ristä, maalajista sekä viljeltävistä kas- veista. Ravinnetutkimus kompostista auttaa suunnittelemaan kompostin oikeanlaisen levityksen. Kaikki työ- suoritukset pellolla tulee tehdä aina riittävän kuivaan maahan, jolloin väl- tetään pellon tiivistyminen.

Lähteet: Luomuliitto, kompostointiohje: [www.luomuliitto.fi/hallinta/wp-content/ uploads/2012/06/Kompohjeet_Luomu- liitto_931.pdf](http://www.luomuliitto.fi/hallinta/wp-content/uploads/2012/06/Kompohjeet_Luomu- liitto_931.pdf)
Rajala Jukka, Luonnonmukainen maata- lous: <http://luomu.fi/tietoverkko/luonnon- mukainen-maatalous-oppikirja-netissa/>

Hyvinvointituen ehtojen mukaan vuohilla tulee olla ulkona koko ajan mahdollisuus toteuttaa luontaista kiipeilyhalukkuuttaan.

Kuva: Seija Paananen

Hyvinvointikorvaus tulee ensi vuonna

Ensi vuodesta lähtien myös lamm- ja vuohitilojen pitäisi päästä eläinten hyvinvointikorvauksen piiriin. Korvausjärjestelmää ohjaava asiakirja, Manner-Suomen Maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020, hyväksyttiin huhtikuun lopussa valtioneuvostossa ja se on parhaillaan komission käsittelyssä.

Maija Kyrö

Lampaiden ja vuohien hyvinvointiin panostaminen on ollut esillä koko eläinten hyvinvointijärjestelmän ajan,” toimenpidettä valmistelevan työryhmän puheenjohtaja, maa- ja metsätalousministeriön neuvotteleva virkamies **Tiina Malm** kertoo.

Aiemmin eläinten hyvinvoinnin tukena tunnettu toimenpide päästiin aloittamaan Suomessa 2008. Silloin järjestelmää pilotoitiin nauta- ja sikatiloilla. Näin saatujen kokemusten kautta järjestelmää voidaan kehittää ja laajentaa. Toisaalta järjestelmän hyväksyjän, komission Maatalouden ja maaseudun pääosaston DG Agrin vaatimustaso jäsenmaiden esittämiin ehdotuksiin on noussut. Toimenpiteen tulee olla selkeä, vaikuttava ja valvottavissa.

Eläinten hyvinvointikorvaus on yksi EU:n osittain rahoittamista maaseudun kehittämistoimenpiteistä.

Muita vastaavia ovat esimerkiksi ympäristö- ja luonnonhaittakorvaukset.

Korvausta maksetaan minimilainsäädännön ylittävistä toimista. Lampaiden ja vuohien pidolle on useita niiden pitoon ja hoitoon liittyviä kansallisia säädöksiä, kuten uudistettavana oleva eläinsuojelulaki ja -asetus sekä valtioneuvoston erilliset asetukset lampaiden ja vuohien suojelusta. Kaikki tuen hakijat noudattavat täydentäviä ehtoja.

Suunnittelussa on jouduttu ottamaan huomioon monia taustatekijöitä, jotka eivät näy käytännön toimijoille. Valmisteluryhmän lamm- ja vuohiasiantuntijat ovat antaneet oman asiantuntemuksensa valmisteluun.

Tässä vaiheessa, kun esitys on jo etenemässä hyväksyttäväksi, siihen ei voi enää esittää muutoksia. Valmisteluryhmän asiantuntijat, lampurit **Pia Parikka**, **Outi Sirola** ja **Tapio**

Rintala sekä vuohitilaa pitävä **Erkki Väisänen** toivovat, että jatkossa, kun järjestelmästä saadaan käytännön kokemuksia myös lampailla ja vuohilla, niistä annetaan palautetta. Näin järjestelmää voidaan kehittää.

Yleisiä vaatimuksia

Korvauksen hakijalla tulee olla hallinnassaan vähintään 5 eläinyksikköä lampaista tai vuohia. Yli 1-vuotiaasta lampaasta ja vuohesta kertyy 0,2 eläinyksikköä kustakin. Esimerkiksi yli 1-vuotiaita uuhia on siis oltava vähintään 25 koko toimenpiteen voimassaoloajan.

Työryhmän lammasta- ja vuohiasiantuntijat ovat tuoneet voimakkaasti esille lampaista ja vuohista muodostuvan pienen eläinyksikkömäärän verrattuna esimerkiksi nautoihin.

”Eläinyksiköt tulevat tässä kuten muissakin EU-osarahoitteisissa korvauksissa suoraan EU-asetuksesta, mutta olemme esittäneet ohjelmassa joitakin muutoksia. Komission päätökseen on vielä matkaa,” Malm sanoo.

Nyt esitykseen on lisätty yli kolmen kuukauden ikäiset karitsat ja kilit, joista jokaisesta kertyisi 0,06 ey.

Lampaiden ja vuohien hyvinvointikorvaus koostuu neljästä toimenpidevaihtoehdosta, joista tila voi valita yhden tai useamman. Jaloittelu- ja laidunnustoimenpiteessä tila voi valita vain toisen kahdesta alavaihtoehdosta. Aiemmassa versiossa mukana olleesta valittavien toimenpiteiden lukumäärärajauksesta on tämän hetken tiedon mukaan luovuttu.

Sitoumus on yksivuotinen, mutta sitä voi jatkaa seuraavana vuonna. Näin tila voi esimerkiksi luopua sopimattomasta vaihtoehtoista ehdosta tai vaihtaa sen sopivampaan.

Neljä ehtoa

Lampaiden ja vuohien ruokinta -ehdon mukaan tilalla on oltava kirjalli-

nen, laskelmiin perustuva ruokintasuunnitelma jokaiselle eläinryhmälle. Ruokinnan suunnittelulla tavoitellaan eläimelle sen tuotantovaiheeseen sopivaa kuntoluokkaa. Lisäksi edellytetään, että eläimillä on karkeaa rehua ja vettä saatavilla.

Aiemmissa luonnosesityksissä oli mukana omana ehtonaan poikimisolosuhteiden parantamiseen liittyviä toimia. Uudemmassa luonnoksessa siitä on osittain luovuttu ja osittain ehdot on sisällytetty kolmeen muuhun ehtoon.

Ehdossa 'Lampaiden ja vuohien laidunnus ja jaloittelu' on kaksi erilaista vaihtoehtoa, joista tila voi valita vain toisen.

KÄÄNNÄ

ELÄINTEN HYVINVOINTIKORVAUS LYHYESTI

- Valmistelu on loppuvaiheessa, ehdotus viedään huhtikuussa valtioneuvostoon ja sen jälkeen toimitetaan komissiolle
- Tulee haettavaksi 2015
- Esityksen mukaan tilalla oltava vähintään 5 eläinyksikköä lampaista tai vuohia
 - Yli 1-vuotiaat lampaat tai vuohet 0,2 ey
 - Yli 4 kk:n ikäiset karitsat ja kilit 0,06 ey
- Sitoumus on 1-vuotinen

”Sitoumus on yksivuotinen, mutta sitä voi jatkaa seuraavana vuonna. Näin tila voi esimerkiksi luopua sopimattomasta vaihtoehtoista ehdosta tai vaihtaa sen sopivampaan.”

Kuvat: Maija Kyrö

Karitsointikarsinat edesauttavat emän ja jälkeläisen leimautumista (vas.).

Aikuisten lampaiden kerintää kahdesti vuodessa tuetaan ensi vuodesta alkaen taloudellisesti (ylh. oik.).

Runsas kuivitus ja reilut neliöt kuuluvat lampaiden pito-olosuhteiden parantaminen -toimenpiteeseen. Kuvan suomenlammasuuhet valmistautuvat karitsointiin Anssi ja Pia Parikan lampolassa Heinolassa (alla oik.).

ELÄINTEN HYVINVOINTIKORVAUKSEN LAMPAITA JA VUOHIA KOSKEVAT EHDOT

Tilanne komission käsittelyyn lähteneen Suomen esityksen mukaan. Muutokset mahdollisia.

Ehto	Korvaus enintään €/ey	Noudatettavat toimet ja olosuhteet
Lampaiden ja vuohien ruokinta	10	Tilalla on oltava kirjallinen laskelmiin perustuva eläinryhmäkohtainen ruokintasuunnitelma, jossa on huomioitu lampailla eläimen kasvuvaihe, tuotostaso ja tuotantokauden vaihe ja vuohilla eläimenkasvuvaihe sekä maidontuotantokauden vaihe ja karjan tuottama maitomäärä. Ruokintasuunnitelma tehdään vähintään erityyppisiin ruokintavaiheisiin kuten sisä- ja ulkoruokintakaudelle. Ruokintasuunnitelmalla pyritään siihen, että eläimen kunto-luokka on tuotantovaiheeseen sopiva. Lampailla ja vuohilla tulee olla karkeaa rehua riittävästi saatavilla. Kaikkien eläinten saata-villa on oltava jatkuvasti riittävästi hyvälaatuista vettä.
Lampaiden ja vuohien pito-olosuhteiden parantaminen	55	Lampaiden tai vuohien karsinoissa on oltava kiinteäpohjainen, hyvin kuivitetu ja pehmeä makuualue, jonne kaikki eläimet mahtuvat samanaikaisesti makaamaan. Jos lammasta tai vuohta pidetään hyväksyttävästä syystä yksinään, karsinan on oltava vä-hintään 2,0 m ² ja muodoltaan sellainen, että lammas tai vuohi pääsee siinä esteettä kään-tymään ympäri. Näköyhteys muihin lampaisiin tai vuohiin on oltava. Pässit ja vuohipukit tulee pitää ryhmäkarsinassa, ellei eläinlääketieteellinen syy tai aggressiivinen käytös edel-lytä eristämistä. Jos tilalla on vain yksi pässi/vuohipukki, tulee noudattaa yksilökarsinan kri-teereitä. Ryhmäkarsinassa pässiä/vuohipukkia kohden tulee olla tilaa 1,7 m ² . Jos pässiä tai vuohipukkia pidetään erillisessä karsinassa, tulee yksilökarsinan pinta-alan olla vähintään 2,0 m ² ja karsinasta tulee olla näköyhteys vähintään toiseen yksilöön. Karitsoille on oltava karitsakamarit kahden viikon iästä alkaen. Karitsakamareiden vä-himmäispintaalavaatimus on 0,2 m ² karitsaa kohden. Vieroitetuista karitsoista ja kilejä on pidettävä ryhmässä. Alle 4 kuukauden ikäisillä vieroitetuilla karitsoilla on oltava käytettä-vissä karsinassa lattiapinta-alaa vähintään 0,6 m ² /karitsa ja vähintään 4 kuukauden ikäisillä vähintään 1,0 m ² /karitsa. Alle 6 kuukauden ikäisillävieroitetuilla kileillä on oltava käytettä-vissä karsinassa lattiapinta-alaa vähintään 0,33 m ² /kili ja vähintään 6 kuukauden ikäisillä 0,6 m ² /kili.
Lampaiden ja vuohien hoito	Lampailla 51 ja vuohilla 33	Lampaiden keuhonhoidon parantamiseksi yli 1-vuotiaat lampaat on kerittävä kaksi kertaa vuodessa. Kerintäpäivät on kirjattava. Lammas- ja vuohitiloilla on oltava loistorjuntasuunnitelma ja loishäädöt tulee merkitä lää-kekirjanpitoon. Uuhelle ja sen vastasyntyneille karitsoille on oltava karitsointikarsina, jossa on eläinten käytössä olevaa lattiapinta-alaa vähintään 2,2 m ² ja jossa on lämmitysmahdollisuus ja/tai tilan tulee olla lämpöeristetty. Karitsointikarsinoita on käytettävä uuhien ja karitsojen lei-mautumisen varmistamiseksi. Sairas tai vahingoittunut lammas tai vuohi on siirrettävä sairaskarsinaan. Sairaasta tai vahin-goittunutta lammasta tai vuohta varten voidaan koota karsina sairaan tai vahingoittuneen eläimen ympärille, jotta eläin ei joudu eroon omasta laumastaan. Sairas- ja hoitokarsinat voivat olla myös usean eläimen yhteiskäyttöisiä, mutta eläimen eristämiseen on varaudut-tava. Sairaalla tai vahingoittuneella lampaalla tai vuohella on oltava näköyhteys vähintään toiseen yksilöön. Sairas- ja hoitokarsinan on oltava kiinteäpohjainen, hyvin kuivitetu, pehmeä ja siinä on lisälämmön käyttömahdollisuus. Yhteiskäyttöisessä sairas- ja hoitokar-sinassa tilaa on oltava vähintään 1,8 m ² /lammas/vuohi. Yksilökarsinan koko on vähintään 2,0 m ² /lammas/vuohi.
Lampaiden ja vuohien laidunnus ja jaloittelu <i>Valittavissa joko a) tai b)</i>		Ehtoa on noudatettava tilan kaikilla vähintään 4 kuukauden ikäisillä lampailla ja kutuilla. Laidunnukseen ja jaloitteluun voi tulla eläintautisista johtuvia väliaikaisia rajoituksia. Lai-tumella ja jaloittelutarhassa vuohilla tulee ollamahdollisuus toteuttaa luontaista kiipeilyha-lukkuuttaan. Laiduntamisesta ja jaloittelusta on pidettävä kirjaa.
a) Lampaiden ja vuohien laidunnus laidunkaudella ja jaloittelu laidunkau-den ulkopuolella	32	Vähintään 4 kk ikäiset lampaat ja vuohet, lukuun ottamatta kahden viikon kuluessa ka-ritsoivia uuhia tai kuttuja, on päästettävä laitumelle vähintään 60 päivänä ajanjaksona, joka alkaa 1 päivänä toukokuuta ja päättyy 30 päivänä syyskuuta. Lampaat ja vuohet on päästettävä jaloittelemaan ulos myös laidunkauden ulkopuolella sään salliessa vähintään kerran viikossa.
b) Lampaiden ja vuo-hien pitkäaikaisempi laidunnus laidunkau-della	8	Vähintään 4 kk ikäiset lampaat ja vuohet on päästettävä laitumelle vähintään 90 päivänä ajanjaksona, joka alkaa 1 päivänä toukokuuta ja päättyy 30 päivänä syyskuuta.

Valittavilla toimenpiteillä halutaan antaa lampaille enemmän tilaa ja miellyttävämpi makuualue, turvataan karitsoiden ja kilien alkuvaihetta sekä parannetaan lampaiden ja vuohien hyvinvointia lajille sopivilla, tehokkaammilla hoitotoimilla.

'Lampaiden ja vuohien pito-olosuhteiden parantaminen' -ehdossa määritellään muun muassa makuualueen olosuhteita, eri eläinten tilavaatimusta ja eläinryhmän muodostamista tai olosuhteita, joissa eläin voidaan erottaa toisista ryhmän jäsenistä.

Eläimen pitämistä yksin ei suositella, mutta jossain tilanteissa se voi olla mahdollista. Esimerkiksi vahingoittunut tai eläinlääkärin tutkittavana oleva eläin voidaan joutua eristämään muista.

Karitsuille varataan karitsakamarit kahden viikon iästä alkaen. Kun karitsat ja kilit vierotetaan, ne pidetään ryhmässä, jotta niillä on ikäistään seuraa. Ehdot selviävät tarkemmin oheisesta taulukosta.

Kerintää ja sairaiden hoitoa

Ehto 'Lampaiden ja vuohien hoito' käsittää keritsemis-, loistorjunta-, ja sairaskarsinaehdot. Lampaiden kerintä kaksi kertaa vuodessa ja kerintäpäivien kirjaus ovat aiheuttaneet keskustelua lammassväen keskuudessa.

Pia Parikka pitää kahta kerintäkertaa kuitenkin hyvinvointia parantavana etenkin pitkä- ja hienovillaisilla roduilla kuten suomenlampaalla. Hän korostaa, että työläästä ja aikaa vievästä toimesta myös maksetaan.

Lammas- ja vuohitiloilla tulee olla loistorjuntasuunnitelma. Sairaille ja vahingoittuneille lampaille tai vuohille on varattava sairaskarsinatilaa. Sairas- ja hoitokarsinalle on vähimmäisalavaatimuksia.

Ulos kesällä ja talvella

'Lampaiden ja vuohien laidunnus ja jaloittelu' -lisäehtoja on kaksi toisistaan poikkeavaa vaihtoehtoa. Tuen hakija voi valita niistä vain toisen. Jos tilalla on sitoumus lampaiden luonnonmukaisesta kotieläintuotannosta, tila ei voi valita kumpaakaan.

'Lampaiden ja vuohien pitkäaikaisemmassa laidunnuksessa kasvukaudella' vähintään neljän kuukauden ikäisten eläinten laidunnusaika on 90 vuorokautta aikavälillä 1.5.–30.8. Molemmissa ehdoissa laiduntamis- ja jaloitteluaajoista pidetään kirjaa. Ehtoja on noudatettava tilan kaikilla lampaille tai kutuilla. Vain pian poikivilla uuhilla ja kutuilla ei ole laiduntamisvelvoitetta lyhytaikaisemmassa laiduntamisessa.

Vuohilla tulee olla ulkona koko ajan mahdollisuus toteuttaa luontaista kiipeilyhalukkuuttaan. Liikkuvaisilla eläimillä on ulkona enemmän tilaa kiipeilyyn ilman, että eläinten välinen kilpailu aiheuttaisi niille onnettomuuksia kiipeilytilanteissa.

Vaihtoehdosta, jossa edellytetään kaikkien vähintään 4 kuukauden ikäisten lampaiden ja vuohien laidunnusta kasvukaudella ja sen lisäksi jaloittelua talvella vähintään kerran viikossa maksetaan luonnoksen mukaan enemmän kuin pitkäaikaisemmassa laiduntamisessa.

MAAN PARHAISTA ANTIMISTA

Täydennä kotoisia rehujasi

Lammas-Tähti

Tasapainoinen kaurapitoinen täysrehu Lammas-Tähti sopii säilörehu-, kuivaheinä- ja laidunruokintaan. Se käy sekä uuhille, pässeille että karitsuille. Tuote sisältää molybdeenia, joka ehkäisee kuparin kasautumista kudoksiin.

Saatavana:

40 kg:n säkeissä, 960 kg:n lavoissa ja irtona

Raekoko:

säkeissä: 3 mm
irtona: 4,5 mm

HUOM! Ei lisättyä kuparia.

Lammas-Tähti Kivennäinen

Rakeinen Lammas-Tähti Kivennäinen sisältää runsaasti lampaan tarvitsemia kivennäisiä, hivenaineita ja vitamiineja. Se sopii täydentämään kaikenikäisten lampaiden ruokintaa ympärivuotisesti.

Saatavana:

25 kg:n säkeissä, 500 kg:n lavoissa

Raekoko:

4,5 mm

HUOM! Ei lisättyä kuparia.

Saatavana myös luomulammasrehut!

Murrontie 2
91600 Utajärvi
p. 08 514 4700
www.kinnusenmylly.fi

Ontuvat pikkukaritsat

Kysymys: Mikäköhän on syynä pikkukaritsojen ontumiseen?

Vaiva alkaa äkillisesti yhden-kahden viikon iässä ja iskee yleensä yhteen jalkaan. Nivel on turvonnut ja kuuma. Karitsa on yleensä apaattinen ja kipuilee selvästi. Kuumettakin voi olla. Ontuvat ovat yleensä suurista vuonueista.

Eläinlääkäri Johanna Rautiainen vastaa:

Tyypillinen syy pikkukaritsoiden ontumiseen on niveltulehdukset.

Joskus syynä voi olla myös trauma eli emä tai joku muu astuu karitsan jalanpäälle ja jalka vaurioituu.

Poljettu jalka voi joskus mennä jopa poikki. Ontuva karitsa tarvitsee apua. Tapauksesta riippuen lasta/tukiside ja kipulääkitys yleensä riittävät.

Tavallisemmin syynä kuitenkin ovat bakteerien aiheuttamat niveltulehdukset.

Napa on emän ja jälkeläisen sikiöaikaisen yhteyden jäännös. Vastasyntyneen karitsan napa on vielä märkä ja "auki" eli napa on mikrobeille erinomainen kasvualusta ja kulkureitti elimistöön.

Vaikka itse napa ei olisi tulehtunut, sen kautta on voinut päästä bakteereja elimistöön. Nämä bakteerit joutuvat verenkierron mukana niveliin, jossa ne voivat aiheuttaa niveltulehduksia. Tulehtunut nivel on arka, turvonnut, lämmin ja karitsa varoo sen käyttämistä. Niveleen saattaa kertyä runsaastikin nestettä ja tulehdus vaikuttaa usein hyvin voimakkaasti karitsan yleiskuntoon. Karitsa ei jaksakaan tai pysty syömään riittävästi, se kuihtuu ja laihtuu. Yleensä tulehduksen oireita havaitaan useammassa nivelessä ja melko tyypillistä on myös tulehduksen kiertäminen nivelestä toiseen. Jos

tulehdus on ollut voimakas, se on voinut vaurioittaa nivelen pintoja, jolloin karitsa saattaa jäädä ontuvaksi tai se varoo pitkään rasittamasta jalkaansa. Pikkukaritsana niveltulehduksesta kärsineet yksilöt jäävät usein kasvussa muita huomattavasti jälkeen.

Ennalta ehkäisyssä ovat tärkeitä muutekin pikkukaritsoille oleelliset asiat: ympäristön puhtaus (hyvä kuivitus) sekä riittävä määrä ja heti syntymän jälkeen saatu ternimaito.

Kysy lampaiden ja vuohien terveydestä!

Eläinlääkärit ja neuvojat vastaavat. Mietittyäkö jokin oman katraan terveydessä? Oliko eläimellä outoja oireita? Toistuuko sama ongelma tilalla vuosittain? Kuvaile ongelma mahdollisimman tarkasti mutta tiiviisti ja lähetä se toimitukseen (terhi.torikka@gmail.com). Saat siihen vastauksen eläinlääkäreiltä, jotka perehtyvät ongelmaasi. Kysymys ja vastaus julkaistaan lehdessä, halutesasi ilman nimeä.

LAMMASVAAKA

Helppo käyttää, myös yksinpunnitus.

Monipuolinen tiedonsaanti.

Myös edullinen vuokrausvaihtoehto.

Kysy tarjous!

VAAKATALO OY
SCALESHOUSE

Vaakatalo Oy, Lukinkatu 10, 33580 Tampere
puh. 0207 7351 500 tai 0400 709 867, tom.isaksson@vaakatalo.com

Ammattilaisen valinta! Lampaiden kerintään ja sorkkien hoitoon

Huolto- ja teroituspalvelut

Huolto- ja teroituspalvelut
kerintäkoneille ja
tarvikkeille!

Rantsilta kaikki
tuotteet helposti
ja vaivattomasti
kotiovellesi!

Aesculap-trimmereiden yli 100 vuoden historia takaa tarkkuuden ja laadun. Nämä leikkurit on suunniteltu kestämaan päivittäistä työskentelyä ja ammattilaisten kovaa käyttöä.

Felcon sorkkasakset on suunniteltu yhteistyössä lammis- ja vuohikasvattajien kanssa! Erinomainen leikkuutehokkuus ja ergonominen muotoilu.

rantsi

Rantsi, Honkasaarentie 98, 32200 LOIMAA, Finland - puh. 040-8355233 www.rantsi.fi - janne.makelainen@rantsi.fi

Kysynnän kasvaessa

HAEMME LAMPUREITA

maamme merkittävimpään, molempia osapuolia tyydyttävään sopimustuotantoon, alueena koko Suomi.

Kannattaa ottaa yhteyttä, Miikka Depner puh. 010 229 1021
tai sähköpostilla miikka.depner@vainionteurastamo.fi

Ammattilainen, tee yhteistyötä ammattilaisen kanssa!

Orivillentie 11, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

Kilpailukykyinen suomenlammas

Agrologiopiskelija *Samu Ovaska* selvitti opinnäytetyössään suomenlampaan kilpailukykyä muihin lammasrotuihin verrattuna. Tulokset olivat alkuperäisrodun kannalta rohkaisevia.

Samu Ovaska

Samu Ovaska valmistuu keväällä 2014 Mustialasta Agrologiksi. Ovaska työskentelee maanviljelijänä Pukkilassa ja suunnittelee lammastalouden aloittamista.

Hämeen ammattikorkeakoulussa, Mustialassa agrologiksi opiskeleva Samu Ovaska selvitti opinnäytetyössään ”Suomenlampaan profiili lammas-tuotannossa” suomenlampaan kilpailukykyä kannattavuudessa muunrotuisiin lampaisiin nähden. Tutkimuksessa selvitettiin suomenlampaan ja muiden lammasrotujen eroja muun muassa karitsoinnissa, vuonuekoossa, uuhien emo-ominaisuuksissa, lampaiden rehujenkäytössä, ruhojen laadussa ja ruhojen rasvaisuudessa sekä karitsoiden kasvunopeudessa. Tietoa kerättiin kyselytutkimuksella 10 aktiiviselta lammastilalta ympäri Suomea. Tiloista kuusi oli suomenlammastiloja, loput neljä tilaa kasvativat texel-, rygja- tai oxford-down

rotuisia lampaita. Joukossa oli kaksi luomu lammastilaa.

Suuri vuonuekoko

Tutkimuksessa suomenlampaat saivat muita rotuja suuremman vuonueen, josta johtui myös suomenlampaan korkea kokonaislihantuotanto uuhien kohden. Suomenlampaiden kasvattaminen lisäsi kuitenkin hieman työn määrää, sillä kasvatettavien karitsojen kokonaismäärä oli suuremmasta vuonuekoosta johtuen suurempi verrattuna muihin rotuihin.

Kuten kuvio 1:stä käy ilmi, kaikkien suomenlammastilojen keskimääräinen vuonuekoko oli yli 2,3 karitsaa karitsointia kohden, parhaalla tilalla karitsoita tuli keskimäärin 3. Muunrotuisilla lampailla keskimääräinen vuonuekoko jäi alle 2:een karitsaan karitsointia kohden.

Suuremman vuonuekoon myötä suomenlampaiden kokonaislihantuotanto vuonuetta kohden oli muunrotuisia lampaita parempi. Kuvio 2:sta

käy ilmi tutkimustilojen uuhien keskimääräinen kokonaislihantuotanto vuonuetta kohden. Suomenlampaalla kokonaislihantuotanto oli jopa yli 20 kiloa suurempi kuin muilla roduilla.

Ruhojen teuraspaino oli jokaisella tilalla yli 18 kiloa, joten ruhot olivat oikeutettuja teuraskaritsanlaatu-palkkioon. Rasvaisuusongelmia suomenlampaiden ruhoissa ei ilmennyt. Kaikkien tilojen rasvaisuusluokka vaihteli 2 ja 3 välillä. Kasvuajan pidentyessä rasvaisuusluokka nousi yleisesti luokasta 2 luokkaan 3.

Rehustuksessa ei rotujen välisiä eroja

Tutkimuksen tilat syöttivät melko samanlaisia rehuja karitsuille. Pieniä eroja joukossa oli havaittavissa esimerkiksi väkirehujen suhteen. Luonnonmukaisesti tuottavilla tiloilla oli ruokinnassa mukana apilapitoinen säilörehu, härkäpapu ja sinimailanen. Luomutilat syöttivät myös seleenilisää, sillä kotieläimille tulee seleenin

puute, mikäli syötettävä rehu ei sisällä sitä. Tavanomaisessa viljelyssä se leeni tulee karitsoille rehun mukana, sillä keinotekoisissa lannoitteissa on seleeniä, joka imeytyy osittain kasviin ja sitä myötä eläimeen.

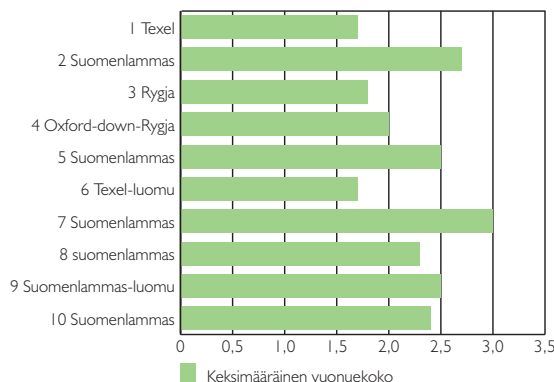
Tilojen välillä ei ilmennyt eroja suomenlampaiden ja muiden rotujen rehujenkäytössä. Viljaa syötettiin joko kaurana tai ohrana. Valkuainen tuli rypsin, härkäpavun tai karitsarehun kautta. Luomutiloilla valkuainen tuli apilasäilörehun, härkäpavun tai sinimailaspitoisensäilörehun avulla. Osa tiloista kertoi, etteivät syötä apilapitoista säilörehua uuhille, sillä he ovat todenneet sen huonontavan tiinehtyvyyttä apilan kasviestrogeenin myötä.

Kannattavuus eri roduilla

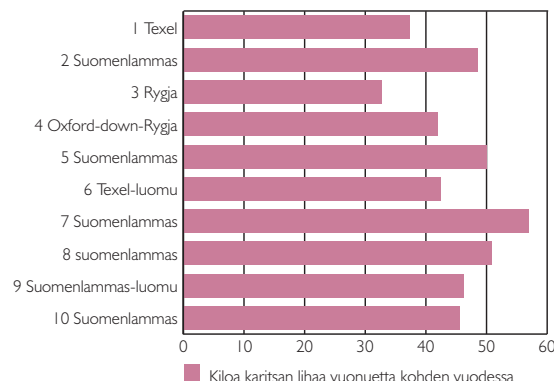
Kun katsotaan kannattavuutta uuhia kohden, suomenlammas sijoittui taloudellisesti kannattavammaksi kuin tutkimuksen muut rodut. Kuvio 3:sta käy ilmi tutkimuksen tilojen uuhien keskimääräinen kannattavuus, jossa on otettu huomioon karitsoiden lihanmyyntitulot ja vähennetty karitsoiden rehukustannukset. Laskelmassa ei ole otettu huomioon työkustannuksia eikä myöskään teuraskaritsan laatupalkkiota tai muita tukia kuten alkuperäisrotutukea. Alkuperäisrotutuen hyödynnys suomenlammastilalla kompensoisi suuremmasta vuonuekoosta syntyneitä työkustannuksia. Kaikki tutkimuksen tilat, jotka kasvattivat suomenlampaita, eivät kuitenkaan hyödyntäneet alkuperäisrotutukea. Lampurit kertoivat syyksi sen lisäävän byrokratiaa ja vaativan 5 vuoden sitoumuksen suomenlampaan kasvatuksen. Jotkut tilat kokivat juuri 5-vuotisen sopimuskauden liian sitovaksi tulevaisuutta ajatellen.

Perinnebiotoopeilla hidas kasvu

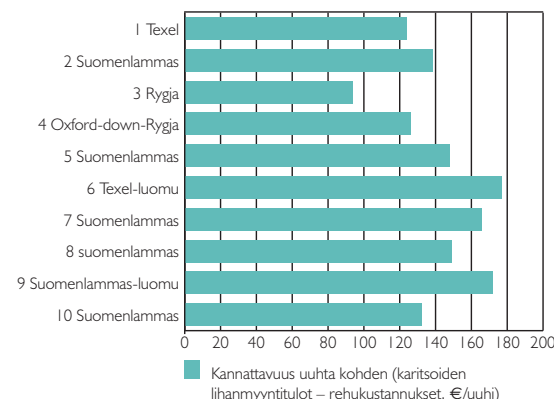
Suurin osa tutkimuksen tiloista laidunsi lampaitansa perinnebiotoopeilla tai metsälaitumilla. Yleiseksi syyksi tähän kerrottiin perinnebiotoopeilta saatu EU:n ympäristötuen erityistuki. Lampurit sanoivat ympäristötuen erityistuen vaikuttavan positiivisesti kannattavuuteen ja mahdollistavan ympäristölle tärkeiden alueiden hoidon ja säilyttämisen.

Kuvio 1. Keskimääräinen vuonuekoko opinnäytetyön tutkimustiloilla.

Kuvio 2. Keskimääräinen kokonaislihan tuotanto vuonuetta kohden Ovaskan opinnäytetyön tutkimustiloilla.

Kuvio 3. Kannattavuus uuhia kohden.

Laidunnus perinnebiotoopeilla vaikutti kuitenkin selvästi karitsoiden kasvunopeuteen teuraaksi. Kasvu-aika saattoi olla jopa yli 40 päivää pidempi tiloilla jotka laidunsivat pe-

rinnebiotoopeilla. Syyksi tähän voisi päätellä perinnebiotoopeilla olevan huonompi laatuista rehua, kuin viljellyillä laidunmailla.

Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkaus ja tyhjiöpakkaus myös rahtityönä

Lallin Lammas

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 02 554 6273. Faksi 02 554 6290.
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

Rikoksiin varauduttava tiloillakin

Kuten kaikki tässä maailmassa, myös rikollisuus ja sen eri ilmenymät kehittyvät koko ajan monimuotoisemmaksi. Maataloudessa ja omakotitaloasumisen arjessa käytettävien koneiden ja laitteiden teknologinen kehitys, ja sen myötä arvon nousu, kiinnostavat yhä kasvavaa, laitonta leipää pöytäänsä kiikuttavaa, sakkia.

Essi Wallenius

eläinten hyvinvoinnin tuen ja alkuperäisrotujen kasvattamisen tuen ylitarkastaja, Maaseutuvirasto

Kuva: Essi Wallenius

Ammattimaisesta rikollisesta toiminnasta jää häviävä määrä todisteita ja siksi ennakointi on kaiken a ja o. Varkaudet ovat yleisin ongelma, mutta niiden lisäksi on toki muutakin tarpeetonta tontilla pyörimistä, mistä voi seurata enemmän tai vähemmän harmaita hiuksia tilalliselle. Runsaasti mediahuomiota saavuttavat yksittäiset aktivistit ja enemmän järjestäytyntä toimintaa harjoittavat eläintenoikeusjärjestöt voivat tuoda arvaamatonta harmia tiloille.

Maaliskuun Lammaspäivien opintoretellä oli toki mukava kuunnella "tervetuloa meille vaan, meillä on tilalla kaikki kunnossa"-huutoja, mutta valitettavasti kuvista seuraava mediahäninä voi olla hyvinkin toisarvoinen ongelma. Tunkeilijan kengänpohjassa tilalle voi siirtyä majailemaan monenlaista herkästi leviävää tautia, eikä yönprimeässä eläimen eteen pelmahtava outo ihminen, halogeenivalo ja videokamerakaan ihan stressitön kokemus sekään ole. Paniikissa eläimet voivat vahingoittaa toisiaan tai itseään pahastikin. Itse korostan aina sitä, että ongelmista tulee voida keskustella avoimesti ja tuotannon epäkohtia pitää nostaa esiin, jotta niihin voidaan puuttua, mutta tässäkin asiat voidaan tehdä hyvin, tai hyvin

huonosti. Tässä artikkelissa erittelen hieman rikosentorjunnan toimenpiteitä, jotta jokainen voi pohtia, mitä asioita kannattaa ottaa huomioon oman tilan arjessa.

Valo saattaa säikäyttää

Tällä viitataan lähinnä ympäristön siisteyteen. Kun laitteita tai koneita ei ole välittömästi näkyvillä ei "tilaisuus tee varasta" niin helposti. Lisäksi on todennäköistä, että yksittäiset eläinaktivistit kohdistavat iskunsa usein tiloihin, joiden julkisivu on epäsiistin ja huonosti hoidetun näköinen. Tämä ei välttämättä päde järjestäytyneisiin

SUOMEN LAINSÄÄDÄNNÖSTÄ:

Kotirauhan rikkomisesta, omaisuusrikoksesta, tai vahingontekorikoksesta epäiltyä koskee pakkokeinolain 2 luvun 2 §:n mukaisesti jokaisen kiinniotto-oikeus. Voimakeinojenkin käyttö on sallittua saman luvun 3 §:n mukaan, mutta liioittelusta voimankäytöstä säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä. Järki päässä ja rauhallisuus toiminnassa!

Lähde: Finlex

Naapurisopu kannattaa. Kotoa poissa ollessa naapuri voi hyvinkin kiinnittää huomiota epämääräiseen liikenteeseen lampolan kulmilla.

Liiketunnistimella varustettu pihavalon saattaa säikäyttää kutsumattomat vieraat

Kuvat: Terhi Torikka

ryhmiin, jotka valitsevat kohteensa yleensä jo etukäteen. Satunnaisiin aktivisteihin vetoaa nuhjuinen ulkopuoli ja heidän toimintansa on usein vahingon tekemistä, eikä tarkoituksena ole kuvamateriaalin tuottaminen. Eli korjaa vanhat polttoainetynnyrit pihamaalta ja paikkaa harjoittelijan lampolan kylkeen traktorin pihdeillä sohima reikä kuntoon. Huolehdi hygieniasta. Puhdas ja hyvin kuivitettu eläinsuoja lisää niin eläinten, kuin ihmistenkin mukavuutta ja estää tehokkaasti ympäristöön leviävää ulosteenhajua.

Tee tilastasi epämieluisa kohde

Hämärähiippareita karkottaa tehokkaasti liiketunnistimella varustettu pihavallo. Valot kannattaa sijoittaa niin, että kissan ohi hiippailu ei räpäytä täyttä halogeenispottia päälle, mutta niin, että kaikki sitä isommat liikkujat saavat siitä sydämentykytyksiä. Yhtäkkiä syttyvä kirkasvalo saattaa hyvässä lykyssä pelottaa myös pihapiiriin eksyneitä petoeläimiä matkoihinsa, joten hyvään valoshow'hun kannattaa panostaa. Lisäksi kannattaa muistaa, että laumanvartijakoira on erinomainen pihavahti. Koiranhaukku on tehokas pelote ja hyvin reviiriinsä koulutettu paimen- tai vartijaominaisuuksia omaava koira on arvokas tilan suojeleja. Vartiointitehtävissä olevaa koiraa saa pitää irti myös koirien kiinnipitoaikana. Täytyy tosin huomioda, että vaarallisesta eläimestä vastuussa oleva voidaan tuomita eläimen vartioimatta jättämisestä (rikoslain 44 luvun 15 §:n mukaan) sakkoon.

Ennakoi

Edellä mainittujen lisäksi kannattaa panostaa tallentavaan tai liikkeen havaitsevaan kameraan. Perushyvän riistakameran saa tänä päivänä muutamalla satasella. Perusmallin kamerat ottavat liikkeen havaitessaan kuvia ja lähettävät ne vastaanottajan kännykkään. Erityisen tärkeään asemaan nämä nousevat tiloilla, joissa eläinsuojat tai konehallit sijaitsevat erillään varsinaisesta tilakeskuksesta. Tällöin kännykkään reaaliaikaisesti tupsahtava kuva hämärähiipparista on kalisarvoista ja saattaa pelastaa monelta harmilta. Kannattaa myös opetella lukitsemaan ovensa, enää ei kannata lykätä luudanvartta oven eteen!

”Naapurien väliseen yhteisymmärrykseen ja ystävyyteen kannattaa panostaa.”

Yhteisöllisyys luo turvaa

Maaseudulla on viime aikoina ollut paha trendi autioitua, kun tilakoot kasvavat ja etäisyydet tilojen ja asuinrakennusten välillä venyvät. MTT ennustaa, että vuoteen 2020 mennessä maatalousyrittäjien määrä laskee 15 prosenttia nykyisestä ja peräti joka kolmas eläintila lopettaa. Positiivisena mainintana teille: lammastilojen määrän ennustetaan säilyvän ennallaan. Perinteiset kyläyhteisöt alkavat olla häviävä luonnonvara ja yhä harvemmin tilalliset tuntevat naapuriaan.

Naapurien väliseen yhteisymmärrykseen ja ystävyyteen kannattaa panostaa. Jos tumma paku ajelee teidän

tilan koivukujaa useampaan otteeseen itsenne ollessa poissa, on naapurin havainnoilla suuri painoarvo. Kun on mutkatonta tarttua puhelimeen ja pirauttaa naapurin Pertalle, että taas siellä on hiippari kiikaroimassa konevajan kulmalla, voidaan rikollisuus ennakoida ja siihen voidaan varautua porukalla. Yhteisöllisyys luo turvaa.

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen voidaan myös varautua paremmin alueellisesti. järjestöperusteinen toiminta lähtee yleensä tiedustelusta. Tilojen ohi ajetaan ja niiden ulkosiin puitteisiin ja rakennuksiin otetaan ennakkokatsausta. Usein myös kohteeksi otetaan useampia saman alueen tiloja, joten myös toisiin lampureihin kannattaa pitää yhteyttä. Tähän suosittelen sosiaalisen median luomia mahdollisuuksia. Lampureiden oma Facebook-ryhmä ei ole ollenkaan hullumpi idea, kunhan eri aihepiireistä sovitaan, eikä Facebook-kanava tukkeudu villalatuvaatteluista rikoksantorjunnan sijaan.

Turvallista kevättä kaikille!

Meidän kauttamme
suositut

KNARRHULT
kalusteet!

Tilaukset:

 BILA AB
www.bila.ax

P. 018 32850

P. 0457 3439 730

peter.gabrielsson@bila.ax

Laadukkaat lammas-, nauta- ja aitaustarvikkeet edullisesti

- lammasvaa'at
- kääntäjät
- aidat
- rännitystarvikkeet
- paali- ja heinähakit
- kaukalot
- juomakupit
- Raidex valjaat, merkintä ym.
- kyllästetyt aitatolpat
- aita verkot
- HT teräslangat
- eristimet, kahvat ym.
- sähköpaimenet

Katso vaihtuvat tarjoukset
www.kotilammas.fi
040 822 6817, Suonenjoki

Vanhainkodissa vahinkoja tapahtuu

Wanha Markki on Ylistarossa sijaitseva eläinten vanhainkoti. Taidemaalari *Heikki Laaksonen* ja keraamikko *Liisa-Cristiina Laaksonen* pyörittävät vanhainkodin toimintaa.

Sini Hakomäki

Asiantuntija, lammas- ja vuohituotanto
ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Kävin kurkistamassa, mitä Wanhain Markin lampaille ja vuohille kuuluu. Heikki Laaksonen iloinen kädenheilautus toivotti minut tervetulleeksi, viittoen samalla tallin suuntaan lampaita katsomaan. Heikki pyysi apua edellisenä päivänä Markille saapuneen uuhien kanssa. Uuhi oli kyllä pirteä, mutta kerintä oli pahasti laiminlyöty. Uuhi oli ollut lemmikkinä, kytkettynä ketjulla. Ketju kaulassa oli takertunut kiinni villoihin, joiden irti leikkaamisessa avustin.

Villoja saksissamme Heikki jutusteli, kuinka valtaosa heille saapuvista eläimistä ovat lemmikkejä, joista

luovutaan muuttuneiden olosuhteiden pakosta. Osa eläimistä on hyvin hoidettuja, mutta surullisimmillaan hoitoa on laiminlyöty. Laiminlyöntien syitä on monia, omistajien väsymisestä puhtaasti tietämättömyyteen eläinten tarpeista.

Tämän uuhien elämä jatkuu Markilla, kerittynä, viiden muun lampaan kanssa, kunnes aika on tullut. Heikki kertoo, ettei tarkoitus ole suinkaan katsoa kuinka vanhaksi eläin pystyy elämään, vaan tarjota hyvä loppuelämä, siihen asti kun elämä on elämisen arvoista. Luopuminen on surullista, mutta kuuluu elämän kiertokulkuun.

Reetu-pukki on yksi ensimmäisistä

Reetu-pukki on vanhainkodin ensimmäisiä asukkaita.

Reetun iästä ei ole varmuutta, mutta tullessaan 14 vuotta sitten Markille, se oli jo täysikasvuinen. Varmaksi tiedoksi Heikki kertoo, että Reetu on sukunsa viimeinen. Reetu kulkee pihalla vapaana, kuten pääosin muutkin eläimet, punainen huivi kaulassaan muistuttamassa, että pukki voi puskea. Muita vuohia ei tällä hetkellä Markilla ole. Muutamalle kuttulle voisi tila löytyä, mutta useimmiten tarjotaan pukkeja. Toisen pukin ottaminen vanhan Reetun seuraksi on Heikin mukaan arveluttavaa.

Uusien kotien verkosto pelastanut monta

Vuosien saatossa on kehittynyt laaja verkosto, jonka kautta eläimiä voidaan sijoittaa uusiin koteihin. Vanhat

”Tarkoitus ei ole suinkaan katsoa kuinka vanhaksi eläin pystyy elämään, vaan tarjota hyvä loppuelämä, siihen asti kun elämä on elämisen arvoista. Luopuminen on surullista, mutta kuuluu elämän kiertokulkuun.”

Kuva: Sini Hakomäki

Heikki Laaksonen vaimoineen on tarjonut loppuelämän kodin monelle iäkkäälle eläimelle. Nuoremmille pariskunta etsii uusia koteja.

eläimet jäävät Markille, mutta nuorille ja hyväkuntoisille etsitään uusi koti.

Kysyessäni onko Markilla kilistely tai autettu karitsaa maailmaan, vastaa Heikki hymyssä suin: ”Vahinkoja vanhainkodissa sattuu”. Uuhi, jonka ei pi-

Kuva: Heikki Laaksonen

Vanhainkodin omistajien tyttären poika Eetu ja vanhainkodin asukki Reetu syövät samaa leipäpalaa.

tänyt olla pässiä nähnytään, pyöräytti Markille saavuttuaan pirteät kaksoset.

Eläinvanhukset opettavat vierailijoita

Vaikka vanhainkodissa asuu vanhoja eläimiä ja luopuminen on haikeaa, näkee Heikki myös positiivisia asioita, kuten eläinten tutuksi tuominen ihmisille. Kesällä Wanhalla Markilla käy paljon vierailijoita, useimmilla ei ole minkäänlaista kokemusta eläimistä. Markilla eläimiin ja eläinten tarpeisiin voi tutustua. Vapaana kulkevat eläimet myös opettavat miten niitä tulee käsitellä ja kohdella.

Lemmikkien ostajille parempia ohjeita

Kerimätöntä uuhia katsoessani mielessäni heräsi ajatus: voisimmeko me tuottajat ohjeistaa lemmikkien ostajia entistä paremmin eläinten tarpeiden huomioimisessa? Itse olen huomannut, että lemmikkilampaan hankkimista mietitään toisenkin kerran, kun asiallisesti kertoo mitä lammas vaatii ja mihin täytyy varautua. Kolme lammasta lemmikkinä voi olla loistojuttu niin ihmisille kuin eläimillekin. Huonosti hoidetut eläimet taas eivät ole kenenkään etu.

OSTETAAN
karitsaa / lammasta ympäri Suomen

Hyvään hintaan!
Luomuhyväksyntä

puh.010 229 1021, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

Retronik-lammaskalusteet

- pyöröpaalihäkit
- käsittelyaidat
- hoito- /karitsaportit
- eläinportit
- väkirehukourut
- uimuri juomakupit + suojakaaret

Kevyt- ja kyntömuokkarin sekä kultivaattorin kulutusosat

Katso esittelyvideo
Google / retronik tai
Lammasyhdistys / jalostus

Retronik Ky
Raija 040 7022 162
Reino 050 521 0082
rareko105@gmail.com

75-kiloinen Pelson uuhi. Kuvassa huomioitavaa pitkä reisi ja vähän laskeva lautanen.

Pelson suomenlammasuuhien rakenne- ja ulkomuotokartoitus MTT:n tutkimuksen päättyessä

Pelson lampolan 10-vuotinen tutkimusyhteistyö Maatalouden tutkimuskeskuksen (MTT) kanssa päättyi vuonna 1996. MTT:n palkkalistoilla lampolassa oli kymmenen vuoden ajan tutkimusmestari ja tutkimusapulainen.

Teksti ja kuvat
Marja-Leena Puntila
marja-leena.puntila@surffi.net

Jalostustyö Vaalassa sijatsevan Pelson vankilan lampolassa keskittyi valkoisiin uuhiin, jotka oli jaettu kolmeen eri valintalinjaan: liha-, villa- ja turkis. Värilliset uuhet, joita vähitellen lisättiin, käsiteltiin omana geenipankkiryhmänään. Pelson lampolan tutkimustoimintaa on käsitelty aikoinaan laajasti. Pelson aineisto on ollut osana valtakunnallisessa lampaan lihantuotanto-ominaisuuksien jalostusohjelman kehittämisessä kuin myös suomenlammaskaritsoiden vilvanlaadun geneettisten ominaisuuksien tutkimuksessa.

Tässä käsiteltävä aineisto koostuu viimeisen tutkimusvuoden (1996) syk-

syllä (marras-joulukuu) otetuista uuhien rungonmitoista ja muutamista ulkomuotoa koskevista arvosteluista. Aineistoa tarjottiin Ilmajoen agrologiopistolle päättötöyön aiheeksi, mutta tekijää ei löytynyt. Allekirjoittaneelta aineiston julkaiseminen jäi aikanaan muiden tutkimusten jalkoihin ja valitettavasti myös loppuunsaattamatta. Nyt vihdoin on aika saada tulokset julki! Toiveena on vastaavanlaisen selvityksen tekeminen Pelson nykyisillä suomenlammasuuhilla vertailun aikaansaamiseksi rodun koon muutoksista. Linjoittaista uuhien jakoa ei tutkimustoiminnan päättyttyä tietenkään enää ole.

Aineisto

Aineisto koostui 186 valkoisen ja 53 värillisen uuhien rungonmitoista. Uuhet jaoteltiin kolmeen ikäryhmään:

1-vuotiaat uuhet, 2-4 vuotiaat ja 5-vuotiaat ja vanhemmat uuhet. Tuloksia tarkasteltiin myös syntymä- ja hoitotyyppittäin. Koska uuhet oli jaettu kolmeen eri valintalinjaan: liha, villa ja turkis, mielenkiintoa oli myös tarkastella uuhien kokoa ja rakennetta linjojen välillä.

Seuraavat rungonmitat rekisteröitiin: rungon pituus, säkäkorkeus, takakorkeus, rinnan leveys, rinnan syvyys, rinnan ympärys. Rungonmittojen mittaushetkinä käytettiin samaa menettelyä kuin Johanna Alamikkotervon gradutyössä (1996) Pelson karitsoilla. Mittaukset tehtiin uuhien ollessa telineessä. Elopainot punnittiin ennen mittauksia. Uuhet oli keritty sisään otettaessa.

Silmämääräisesti arvosteltiin pään muoto ja pigmentin muodostus, koko, luonne, utareet ja nisät.

Pään muodon arvostelussa huomioitiin jos pää oli normaalia kapeampi, pitkänomainen, lyhyt ja leveä. Päästä katsottiin myös mustien täplien esiintyminen ja pigmentti silmien ympärillä.

Kokoa arvosteltiin myös silmämääräisesti painon punnitsemisen lisäksi. Kirjaukset tehtiin jos uuhi oli normaalia isompi, huomattavan pitkä tai lyhyt, laiha tai pulska.

Luonteen kuvauksessa huomioitiin oliko uuhi normaaliluonteinen vai poikkeava; vauhko, erityisen kesy (hännän heiluttaja) vai arka. Emo-ominaisuuksia, sitä miten emot huolehtivat karitsoistaan, ei syksyllä voitu kirjata.

Utareet ja nisät arvosteltiin silmämääräisesti seuraavasti; isot utareet, epätavallisen pitkät nännit, lisänisät, haitalliset lisänisät.

Tulokset

Tulosten tarkastelu perustuu ominaisuuksien keskiarvoihin ja muuntelun suuruuteen, ei tilastollisiin analyyseihin.

Uuhidata käsitti uuhien omat syntymä- ja hoitotyypit. Ykkösenä syntyneitä valkoisista uuhista oli 3.2 prosenttia. Kolmosena syntyneitä oli 43 prosenttia. Joukosta löytyi myös kymmenkunta viitosena, yksi kuutosena syntynytkin. Tuloksista kävi selville, että uudistukseen, toivotun mukaisesti, ei ollut jätetty juurikaan ykkösenä syntyneitä. Taulukko 1.

Taulukko 1. Mitattujen uuhien syntymä- ja hoitotyypit ikäryhmittäin olivat seuraavat:

ikä	Valkoiset				Värilliset			
	n	syntymätyyppi	hoitotyyppi		n	syntymätyyppi	hoitotyyppi	
1	48	2,8	2,7		19	2,8	2,8	
2-4	98	3,0	2,9		21	2,8	2,6	
5 >	40	3,3	2,9		13	2,4	2,2	
	186	3,0	2,8		53	2,7	2,6	

Sikiävyydet olivat korkeita, kuten myös hoitotyypit. Karitsoinnit hyvin valvottuja. Tutkimuksen aikana suomenlampaan arvostettu hyvä sikiävyys haluttiin säilyttää. Erinomaisten hedelmällisyysominaisuuksien perusteella Pelson eläinainesta vietiin ulkomaille.

On syytä huomauttaa, että värillisten määrä eri ryhmissä oli pieni ja etenkin kaikkein vanhimmassa ryhmässä, mikä mitä ilmeisemmin kuvastuu luvuissa.

Runko muodostaa raamit

Eläimen runko muodostaa raamit, joihin lihakset kiinnittyvät.

Taulukosta 2 käy selville Pelson valkoisten ja värillisten uuhien rungonmitat ikäryhmittäin.

Ensikkojen rungon mitat sekä elopainot ovat, kuten olettaa saattaa, sekä valkoisilla että värillisillä vanhempia uuhia alhaisempia. Valkoisten uuhien keskipaino oli 78 kg, värillisten 65 kg. Molempien uuhien joukossa oli muutama 8-9 -vuotiaskin. Painavimmat valkoiset uuhet olivat yli 95 kg. Muuntelun suuruus, painojen

vaihtelukertoimet olivat molemmilla sekä valkoisilla että värillisillä vähän yli 10 prosenttia, selvästi rungonmittoja suurempia.

Vuoden 1995 kantakirjaohjesäännössä vaatimuksena I arvoluokkaan pääsemiseksi elopainon tuli olla ensikoilla vähintään 60 kg ja yli 2-vuotiailla 70 kg. Vaatimukset olivat samanlaiset kaikenvärisillä suomenlammasuuhilla.

Rungon pituus oli 2-4 -vuotiailla valkoisilla uuhilla keskimäärin 68 cm (56-75), värilliset olivat pari senttiä lyhyempiä. Pituuden vaihtelu valkoisilla oli runsas 5 prosenttia, mutta hivenen suurempi värillisillä, joitten lukumäärä oli eri ikäryhmissä vähäinen. Rungon pituus on tärkeä ominaisuus, sillä pituudella on vahva yhteys rungon arvokkaimpien osien eli fileiden pituuteen. Pitkärunkoisilla eläimillä saattaa olla hieman painunut selkä, mikä ei sinänsä ole kovin ongelmallista. Kuroumaa ei selässä kuitenkaan saisi olla. Takakorkeus kertoo eläimen koosta, jonka optimi riippuu rodusta. Meillä ei ole mittojen optimiarvoja määritelty eri roduille. Valkoisten

KÄÄNNÄ

”Toiveena on vastaavanlaisen selvityksen tekeminen Pelson nykyisillä suomenlammasuuhilla vertailun aikaansaamiseksi rodun koon muutoksista.”

Taulukko 2. Suomenlammasuuhien rungonmittojen (cm) ja elopainon (kg) keskiarvot (ka) ja vaihtelukertoimet (cv %) ikäryhmittäin.

Valkoiset uuhet		Rungon pituus		Säkäkorkeus		Takakorkeus		Rinnan leveys		Rinnan syvyys		Rinnan ympärys		Elo-paino	
Ikä,v	n	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv
1	48	65,8	5,6	59,2	5,0	61,5	5,8	25,9	7,3	32,8	5,0	101,7	6,7	69,7	9,9
2-4	98	67,8	5,4	60,9	5,6	62,9	5,8	27,6	6,2	35,3	4,0	107,8	5,5	81,0	7,5
5 >	40	67,9	5,0	59,5	6,5	61,4	6,1	26,9	6,6	35,0	5,1	105,8	4,8	81,4	7,9
kaikki	186	67,3	5,5	60,1	5,8	62,3	5,9	27,0	7,0	34,6	5,4	105,8	6,1	78,2	10,3

Värilliset uuhet		Rungon pituus		Säkäkorkeus		Takakorkeus		Rinnan leveys		Rinnan syvyys		Rinnan ympärys		Elo-paino	
Ikä,v	n	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv
1	19	64,9	5,0	58,3	4,3	61,2	4,6	23,5	7,5	33,0	3,4	94,7	3,9	61,7	6,5
2-4	21	65,3	7,8	60,2	4,5	61,5	5,7	25,2	9,4	34,8	4,3	102,2	4,7	69,0	11,1
5 >	13	63,8	4,5	58,5	6,8	58,7	6,4	24,1	7,4	34,2	4,0	97,2	4,8	62,3	9,6
kaikki	53	64,8	6,2	58,5	5,5	60,7	5,8	24,3	8,8	34,0	4,5	97,5	5,1	64,7	10,8

Vaihtelukerroin cv (%) on suhteellisen muuntelun suuruuden mitta eli keskihajonnan suhde keskiarvoon prosentteissa ilmaistuna

Taulukko 3. Valkoisten uuhien rungonmittojen (cm) ja elopainojen (kg) keskiarvot (ka) ja vaihtelukertoimet (cv%) valintalinjoittain.

		Rungon pituus		Säkäkorkeus		Takakorkeus		Rinnan leveys		Rinnan syvyys		Rinnan ympärys		Elo-paino	
linja	n	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv
1	97	68,2	5,4	60,5	5,0	62,6	4,9	27,6	6,7	34,9	5,5	104,6	5,4	78,5	10,4
2	42	66,0	5,1	59,8	7,8	62,0	8,3	26,6	5,8	34,6	4,2	110,6	4,9	79,0	9,5
3	47	66,5	5,3	59,8	5,2	61,7	5,2	26,1	7,2	33,9	5,7	103,9	6,8	76,9	10,9
kaikki	186	67,3	5,5	60,1	5,8	62,3	5,9	27,0	7,0	34,6	5,4	105,8	6,1	78,2	10,3

1=Lihalinja 2=Villalinja 3=Turkislinja

Taulukko 4. Värillisten uuhien rungonmittojen (cm) ja painojen (kg) keskiarvot (ka) ja vaihtelukertoimet (cv%).

		Rungon pituus		Säkäkorkeus		Takakorkeus		Rinnan leveys		Rinnan syvyys		Rinnan ympärys		Elo-paino	
väri	n	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv	ka	cv
m	15	68,1	5,3	59,7	5,3	61,5	5,6	25,2	7,0	34,3	4,1	99,1	2,2	65,1	10,8
r	17	64,7	6,0	59,7	4,8	61,2	4,3	25,1	8,6	34,0	5,4	98,8	6,6	66,4	13,2
h	21	62,5	4,1	57,0	5,2	59,8	6,8	23,0	7,7	33,8	4,0	98,3	4,3	63,1	8,0
kaikki	53	64,8	6,2	58,6	5,5	60,7	5,8	24,3	8,8	34,0	4,5	97,5	5,1	64,7	10,8

m=Mustat r=Ruskeat h=Harmaat

uuhien takakorkeus oli keskimäärin 62 cm ja säkäkorkeus pari senttiä alhaisempi. Värilliset olivat noin kaksi senttiä matalampia.

74 vuotta sitten hyväksytyissa maataislampaan kantakirjaohjeissa mainitaan uuhien (valkoiset ja mustat) säkäkorkeuden tavoitteeksi 55–60 cm.

Kaikilla uuhilla näyttää olevan eniten vaihtelua rinnan leveydessä (valkoisilla 7.0 % ja värillisillä 8.8 %). Lihakkuusprojektin yhteydessä (1997) eri tiloilla otettujen 4 kk:n ikäisten suomenlammaskaritsoiden rungonmittojen muuntelu niinikään oli suu-

rinta rinnan leveydessä. Rinnan leveys kytkeytyy keuhkojen ja sydämen kapasiteettiin.

Rungon syvyydet mittaavat eläimen kapasiteettia. Niissä on ero nuorten ja vanhempien uuhien välillä. Nuorilla on rungon kehittyminen vielä kesken.

Mennäänpä maataislampaamme rotutuntomerkkien kuvaamisessa askel alkuvaiheisiin (1927)! Virheiksi mainitaan ”pitkä kaula, lapojen takaa kuroutunut rinta, heikko takapuoli ja notkoselkä”. Jalostustyön tulokse-
na on edellä mainittuja virheitä saatu

karsittua ja lihakkuusprojektin ansios-
ta huomio on kiinnittynyt yhä enem-
män takaosan ja selän lihakkuuden
kehittämiseen.

Rungonmitat linjoittain

Lihalinjan uuhien määrä oli suurin 97, villalinjan 42 ja turkislinjan 47. Lihalinjan uuhet olivat toisia vähän pitempirunkoisia ja korkeampijalkaisia, mutta villalinjalaiset olivat rinnan ympärykseltään tanakampia. Lihalinjan, mutta myös turkislinjalaisten, uuhien painojen muuntelu oli yli 10 %. Lihalinjalle jätettävien uuhikaritsoiden va-

Pelson uuhia karitsoineen. Taustalla suoraselkäinen ja notkoselkäinen uuhi.

Saman ikäiset eri tyyppiset ja eri kokoiset puolivuotiaat uuhikaritsat. Vas. karitsan paino 42 kiloa ja 120 päivän painon eli kasvukyvyn BLUP-jalostusarvo 3,574. Oik. karitsan paino 34 kiloa ja BLUP -0,932.

MUUT OMINAISUUDET

Koko. Rungon mittojen lisäksi uuhien kokoa arvosteltiin sen suhteen oliko uuhi silmin nähden normaalia korkeampi, pitempi, kookkaampi, lyhyempi, leveämpi, lihavampi. Isot, kookkaat ja leveät uuhet olivat myös keskimäärin painavampia, joukossa oli myös lihavaksi luokiteltuja. Kookkaiksi arvosteltuja oli 13 %.

Pää. Pään muodon silmämääräinen arviointi ei ole helpoimmasta päästä. 87 uuhta eli 42 prosenttia arvostelun saaneista uuhista sai joko kapean, pitkän tai leveän muodon. Joukossa oli myös niitä jotka olivat sekä pitkäpäisiä että kapeita. Leveä pää rekisteröitiin 17 prosentille uuhista. Pään pituuden ja leveyden mittauksella saataisiin objektiivista tietoa

maatiaislampaan pään muodosta. Varhaisissa vuoden 1922 kantakirjavaatimuksissa mainitaan maatiaislampaan tyyppimäärityksessä ”kapenevan ja suipponevan kuonon olevan toivottava. Pää on hienoluinen ja peitinkarvan peittämä. Nenäluu on suorahko, vanhoilla päseillä hiukan kyömy”.

Pelson uuhien pään arvostelussa esiintyi muutamien uuhien kohdalla maininta kyömy.

Vanhoissa tyyppimäärityksissä on kirjattu myös seuraavaa; Silmät ovat vilkkaat, korvat terhakat ja kohtalaisen pitkät. Valkoisten uuhien mustista täplistä päässä tai silmänympäryksen pigmentistä ei ole mainintaa. Australian ja USA:n Finnsheep yhdistysten suomenlampaisten tyyppimäärityksessä pidetään toivottuna silmien ympärillä esiintyvää pigmenttiä. Pelson aineistossa 26 prosentilla valkoisista uuhista

esiintyi täplikkyyttä päässä ja peräti 76 %:lla oli silmien ympärillä pigmenttiä.

Luonne. Kesyjä uuhia oli 16.9 %. Hännänheiluttajia pidettiin kesyinä. Joilain isäpässeillä esiintyi samaa piirrettä. Aroiksi luonnehdittuja löytyi 14.8 %. Vauhkoja oli vain muutama.

Luonne on heikosti periytyvä ominaisuus, mutta vauhkot, vihaiset tai arat eläimet kannattaa karsia. Aina-kaan vihaista pässiä ei tule jättää suvun jatkajaksi.

Utareet. Isot utareet kirjattiin vajaalle 9 prosentille uuhista. Haitallisia riippuutareita ei havaintoihin ollut kirjattu. Epätavallisen pitkiä nännejä oli kymmenellä uuhella eli neljällä prosentilla. Lisänsiä löytyi vain yhdeltä uuhelta.

linnassa oli päähuomio lihantuotanto-ominaisuuksissa ja sama koski tietysti siitospässejä. Villalinjalla korostuivat villaominaisuudet. Tässä yhteydessä lienee hyvä todeta, että tutkimuksen aikana villalinjan isäpässit olivat kookkaita. Turkislinjan uuhet olivat keskimäärin vähän pienikokoisempia, koska valintojen pääpaino oli

turkisominaisuuksissa, joita Pelsolla yritettiin kehittää. Tutkimuksen alusta lähtien oli äärimmäisen vaikea löytää pässikaritsaita tai nuoria pässisiä, joilla oli turkisominaisuuksia. Taulukko 3.

Värikkiset uuhet

Mustia oli 15, ruskeita 17 ja harmaita 21. Mustat olivat toisia selvästi pitem-

piä. Koska oli kyse pienistä lukumääristä, etenkin mustien ja ruskeitten painoissa esiintyi suurta muuntelua. Harmaat olivat selvästi raameiltaan pienikokoisempia. Taulukko 4.

Lisää tuloksia seuraavassa Lammas & vuohi -lehdessä.

Lammas
& vuohi

PALVELUKORTTI

- ☐ Uusi lehtitilaus 69 €/vuosi
- ☐ Lehtitilaus ja kannattajajäsenyys 300 €/vuosi
- ☐ Perhejäsenyys ilman lehtitilausta 20 €/vuosi
- ☐ Osoitteenmuutos
- ☐ Tilauksen peruutus

Lammas & vuohi lehti on alan ammattilaisille suunnattu erikoisjulkaisu, joka ilmestyy viisi kertaa vuodessa. Suomen Lammasyhdistyksen jäsenyys sisältyy Lammas & vuohi -lehden tilaushintoihin.

Nimi _____

Osoite _____

Vanha osoite _____

Puhelinnumero _____

Sähköposti _____

Suomen Lammasyhdistys

ProAgria Palvelukeskus

PL 251

01301 Vantaa

Päätoimittaja: Pia Parikka, puh. 020 747 2451, pia.parikka@proagria.fi

Toimitussihteeri: Terhi Torikka, puh. 040 752 6363, terhi.torikka@gmail.com

Vuohiasiat: Terhi Torikka, puh. 040 752 6363, terhi.torikka@gmail.com

Toimituksen osoite: Terhi Torikka, Kuutostie 470, 59130 Koitsanlahti

Ilmoitukset: Riikka Miikkulainen, puh. 040 673 4179, riikka.miikkulainen@proagria.fi

Sähköiset tilaukset:
sari.jaaskelainen@proagria.fi

Kerhoissa kursseillaan, markkinoidaan ja huolehditaan hyvinvoinnista

Suomen lammaskerhojen toiminta vaihtelee aktiivisemmista kausista hiljaiseloon. Monenlaista toimintaa kuitenkin löytyy eripuolilta maata.

Koonnut **Riikka Miikkulainen**
Terhi Torikka, Etelä-Karjala

Maaliskuun viimeisellä viikolla Porin Valtakunnalliset Lammaspäivät aloitti nyt jo toistamiseen järjestetty alueellisten lammaskerhojen kokoontuminen, jonne oli saapunut väkeä melko kattavasti usean kerhon alueelta.

Satakunnan Lammaskerhon puheenjohtaja Matti Peltola avasi virallisesti epävirallisen kokouksen. Hän kertoi paikallisen kerhon toiminnan olleen viimeaikoina aiempaa aktiivisempaa, on järjestetty monenlaista kurssia niin lampaanhoidosta, paimenkoirista kuin ruoanlaitostakin. Jokavuotinen saunailta on tullut jo perinteeksi elokuun alkupuolella.

Muiden aluekerhojen toiminta on ollut hyvin samansuuntaista, välillä toiminta on ollut aktiivisempaa, välillä hiljaisempaa, riippuen jäsenten kulloisestakin aktiivisuudesta.

Uudenmaan Lampureiden erityispiirteinä lienee tiivis yhteydenpito ja neuvonnallinen ote lampureiden kesken, kun taas esimerkiksi Pohjois-Karjalan lampureilla toiminta painottuu enemmän yhteiseen tekemiseen, yhteisiin koneisiin, (mm. tiineysmittari), ja yhteisiin rehutilauksiin. Yhtenä voimankoitoksena on kaksi kertaa vuodessa järjestettävät Lammamarkkinat Joensuussa.

Pohjanmaan alueen lammaskerhoilla on runsaasti yhteistyökuvioita, molemmilla kuitenkin myös omia perinteisiä tapahtumia, jotka toistuvat vuosittain. Etelä-Pohjanmaan Lammaskerholla tapahtumat liittyvät villan ja langan ympärille värjäys- ja keh-

räyspäivien muodossa, kun taas Österbottens svenska färförening keskittyy enemmän jäseniensä hyvinvointiin järjestämällä kesätapahtuman vuosittain jonkun huvilalla meren äärellä.

Varsinais-Suomen Lammaskerholla on pitkät perinteet joulun aikaisten Lammas- ja vuohimarkkinoiden järjestämisestä Turun Katedraalikululla. Tapahtuma vetää paikalle useita

kymmeniä lammaskerho- ja vuohituotteiden myyjiä eteläisestä Suomesta. Lisäksi kerho järjestää kesäisin päivän mittaisen kesäretken jonnekin päin Suomea. Tällä hetkellä kerhon vetovastuu on siirtymässä uusille henkilöille ja toiminta hakee uutta muotoaan samoin kuin Pirkanmaan Lammaskerho, jossa eletään hieman hiljaisempaa aikaa. Aiempina vuosina on järjestetty use-

Lammaskerho- ja vuohikerhot

1. Etelä-Karjalan Lammaskerho r.y.
pj. Hannu Jokinen, Peltolantie 29, 54800 Savitaipale, puh. 0400 152 095, hannu.jokinen@lahitukku.fi, siht. Pia Makkonen, Joutsenontie 823, 54230 Nuijamaa, puh. 041 432 4837, piia.makkonen@hotmail.com
2. Etelä-Pohjanmaan Lammaskerho r.y.
siht. Sini Hakomäki, puh. 050 546 9937, sini.hakomaki@mbnet.fi, Järventie 12, 61410 Ylistaro as., posti: Milla Alanco, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki
4. Keski-Pohjanmaan Lammaskerho
siht. Leila Niemelä, Niemeläntie 41, 68230 Lohtaja, puh. 040 570 1599
5. Keski-Suomen Lampurit
siht. Sirpa Tyrväinen, Koivuniementie 90, 51260 Tahkomäki, puh. 0500 544 084
6. Kymenlaakson Lampurit
puh.joht. Viivi Soimes, Alasranta 12, 46930 Huruksela, puh. 040 777 7428, viivi.soimes@hotmail.com, siht. Päivi Väinölä, Metsäläntie 542a, 47450 Perheniemi, puh. 040 588 5259, paivi.vainola@pp1.inet.fi
7. Lapin Lampurit r.y.
siht. Petri Leinonen, Mäkipieritie 9, 95520 Tornio, puh. 040 581 8477, petri.leinonen@elomestari.fi,
8. Pirkanmaan Lammaskerho
puh.joht. Jan Suttle, Vuohelantie 34, 38250 Roismala, puh. 0500 820 243
9. Pohjois-Pohjanmaan Lammaskerho
siht. Risto Hänninen, Rautionmäentie 56, 92220 Piehinki, puh. 040 558 5421
10. Pohjois-Karjalan Lampurit
siht. Eila Pennanen, puh. 050 361 4144, pk.lampurit@gmail.com
11. Pohjois-Savon Lammaskerho/LF-team
siht. Annika Ruotsalainen, Pielavedentie 1313, 73640 Heinäkylä, puh. 050 544 4015, koivupihantila@gmail.com
12. Satakunnan Lammaskerho
siht. Hanna-Leena Juhola, Taipaleentie 73, 27150 Eurajoki, puh. 044 3124 272, www.satakunnanlammaskerho.nettisivu.org
13. Skärgårdens Fårklubb
siht. Bianca Norrman, Sommarö, 21660 Naga, puh. 02 465 5181
14. Suur-Savon Lampurit r.y.
puh.joht. Susanna Nuutinen, Putkisalontie 172, 58900 Rantasalmi, puh. 050 340 5130
15. Uudenmaan Lampurit r.y. – Nylands Färfarmare r.f.
siht. Mikko Näri, Kabbölenie 393, 07750 Isnäs, puh. 019 634 446 tai 040 707 5194
16. Varsinais-Suomen Lammaskerho
siht. Katri Mäki, Nihtimäentie 75, 32200 Loimaa, puh. 040 749 6721, katri.maki@pp1.inet.fi
17. Ålands Fåravelsförening r.f.
siht. Cecilia Persson, 22240 Hammarland, tel. 045 7523 0723
18. Österbottens svenska färförening r.f.
siht. Magnus Berg, Nedranvägen 29, 66840 Pensala, tel. 040 545 7826, sofie.berg@yahoo.se
19. Suomen Vuohiyhdistys r.y.
siht. Marita Ollila, Saarenpääntie 32, 61350 Huusi 050 339 0401, marita.ollila@netikka.fi

ana jouluna Lammaskerho markkinat Talli-
pihalla ja osallistuttu mm. maatalous-
näyttelyihin. Perinteinen pikkujoulu
järjestetään Lihasan ranta-aunalla.

Pohjoisemman lampuriväen ker-
hoilla, Keski-Pohjanmaan Lammaskerho,
Pohjois-Pohjanmaan Lammaskerho & Villa ry,
ja Lapin Lampurit, on näkyvissä uutta akti-
voitumista pienen hiljaiselon jälkeen ja erilaisia tapahtumia
ja yhteistoimintaa ollaan suunnittele-
massa kukin tahoillaan. K-P:n Lam-
maskerholla perinteisiä tapahtumia

ovat mm. rosvopaisti-illat ja joulukuu-
sen myynti sekä pikkujoulut. Suun-
nitelmassa on järjestää paimenkoirien
esittely- ja myyntitilaisuus, jollainen
nähtiin viime syksynä Lammaspäivien
opintoretkellä Joensuussa. Pohjois-
Pohjanmaan Lammaskerho & Villa ry:n ai-
keina on järjestää alueen lampureille
erilaisia koulutustilaisuuksia kun taas
Lapin Lampurit suunnittelevat jonkin-
laista kahtiajakoa kerhon toiminnas-
sa idän ja lännen lampureiden välillä
pitkien välimatkojen vuoksi. Heidän

iso yhteisö onnistus oli kerätä ja lä-
hettää rekkakuormallinen villaa Pir-
tin Kehrämölle.

Etelä-Karjalan lammaskerhon toi-
mintaa viritellään parhaillaan uuteen
eloon. Tänä vuonna kerho on järjes-
tänyt lammaskurssin ja suunnit-
teilla on muun muassa makkarakurssi
sekä käsityöaiheisia kursseja.

Kerhon tavoitteena on markki-
nointirinki, jonka tarkoitus on luoda
kasvattajille sekä lammastuotteiden
jatkojalostajille lisää näkyvyyttä.

Karjalassa kokattiin puolikkaasta

Etelä-Karjalan lammaskerholaiset perehtyivät huhtikuussa lampaan
ruhon tehokkaaseen hyödyntämiseen. Oppaana toimi Suomen
keittömestarien puheenjohtaja *Ulla Liukkonen*.

Kokkien käsissä ruuaksi muuttuivat lavat, niska, kaula, fileet,
maksat ja kieli.

Liukkonen kehui lampureita innokkaiksi ja mainitsi huoma-
neensa lampaan lihan käytössä selkeän nuorennusleikkauksen.
Lisäksi opettaja oli tyytyväinen siihen, että yli puolet kurssilaisis-
ta oli miehiä.

Kursilaiset kiittelivät kokkailun vastanneen odotuksia ja an-

taneen paljon uusia ideoita lampaan ruhon kokonaisvaltaiseen
käyttöön.

Lammaskerhon tuore puheenjohtaja *Heli Kärnä* iloitsi kurssin
onnistumisesta. "Ensi vuodeksi pyydettiin uutta kurssia, joten täs-
tä voitaisiin tehdä perinne."

Kurssille oli mahdollista osallistua joko kokkaamaan tai pelk-
kään ruokailuun. Keittiö kävi paikoin ahtaaksi 18 kokille, joten
tulevilla kursseilla voisi Kärnän mukaan olla enemmän ruokaili-
joita ja vähemmän kokkaajia.

*Ulla Liukkonen
opastaa kurssilaisia
yrttimaustamisen
saloihin.*

*Heidi Kerman ver-
taa omaa kieltään
keitettyyn lampaan
kieleen.*

Herkut maistuivat.

Teksti Terhi Torikka
Kuvat Kirsi Vuorinen

Anne Rintala myi villatuotteita Varsinais-Suomen Lammaskerhon markkinoilla joulukuussa.

Markkinoilla lammas näkyy ja tuntuu

Markkinat kuuluvat usean suomalaisen lammaskerhon vuosittaisiin perinteisiin. Ne ovat mainio tapa kohdata kuluttajia kasvotusten ja vaihtaa kuulumisia kollegojen kanssa.

Teksti ja kuvat **Terhi Torikka**

Turun Katedraalikoulun pihalla lampaiden ja vuohien ystävät sekä satunnaiset ohikulkijat pääsivät joulukuussa maistelevaan lihaa ja juustoja, hypistelemään villatuotteita ja ihailemaan eläviä lampaita jo 30. kerran. Lapsille tarjolla oli myös kärryajelua kutun kyydissä.

Varsinais-Suomen lammaskerho perusti markkinat *Greta Stenbergin* aloitteesta vuonna 1983.

Lammaskerhon pieni tapahtuma on vähitellen laajentunut ja kerää kahdessa päivässä nykyisin jo tuhansia kävijöitä, kertoo järjestelyjä monena vuonna hoitanut *Anne Rintala* Pöytyän Yläneeltä.

Kävijämäärää kasvattivat viime vuonna samaan aikaan viereisellä Vanhalla suurtorilla järjestetyt suosittu vanhan ajan joulumarkkinat. ”Tämä

Lietolainen Timo Sipilä on käynyt lammaskerhon markkinoilla jo vuosia. Markkinareissut maistavat yhä, vaikka lammaskatran hoito on jo siirtynyt seuraavalle sukupolvelle.

on paisunut. Näkee, että lammastalous elää vahvaa nousukautta”, vuosia markkinoille osallistunut *Timo Sipilä* Liedosta toteaa.

Keittiömestarit: Lähilammas kiinnostaa

Viimaisella säällä pisimmät jonot muodostuivat höyryävien kojujen eteen. Yhdessä niistä ahkeroi joukko val-

kotakkisia ammattilaisia. ”Pyydettiin mukaan ja tottakai tulimme”, *Reijo Haapanen* Turun keittiömestareista kertoi. Keittiömestarit myivät paikallisesta lampaanlihasta tehtyä lammaskatran focacciaa.

Haapanen kehui lammasta arvokkaaksi raaka-aineeksi, jossa parasta on yksinkertaisesti maku. ”Ja maukkainta lammas on, kun rasva on mukana.”

Turun keittiömestarien lammastuotteita myytiin loppuun kesken päivän. Reijo Haapasen rohkaisee lampureita yhteistyöhön ravintoloiden kanssa.

Keittiömestari arvioi, että parhaat kotimaiset ravintoloista pyrkii jo käyttämään annoksissaan lähellä tuotettua lammasta. ”Kotimainen on aina tuoretta, lihan nesteet eivät ole valuneet pois.”

Haapasen mukaan ihmiset alkavat pikkuhiljaa ymmärtää, että kotimaisesta on maksettava tuontilihaa paremmin.

Lampureille hän toivotti tsemppiä markkinointiin. ”Kannattaa kehittää

yhteistyötä vaikkapa muutaman ravintolan tai kaupan kanssa, johon pystyy toimittamaan lihaa säännöllisesti.”

Kuttulätty on täyttä tavaraa

Höyry nousi myös Kili-Marjan kuttulan lettukojulta. Nimeään kantava kahviota markkinoilla pyörittävä **Marja Hyytiä** on osallistunut kaikille lammasta- ja vuohituotteiden markkinoille.

”Niin paljon menee kuin vain eh-tii paistaa”, **Ulla Emmilä** totesi muurinpohjapannun ääressä. Hänen mukaansa kuttunmaitoon paistettu lettu on tavallista lettua maukkaampi. ”Ja varmaan terveellisempikin.”

Kolmas lämpimän ruuan tarjoaja, Keihäskosken kyläyhdistys, luotti perinteiseen lammaskaaliin. Liha oli Rintalan tilalta Yläneeltä ja syöjiä riitti.

”Teurastin 40 karitsaa tätä tapahtumaa varten”, lampuri **Tapio Rintala** kertoi oman kylmätiskinsä takaa.

Hankkeen markkinoista tuli perinne

Teksti Eila Pennanen

Kuva Meri Viljamaa

Kuluvana vuonna Joensuun Pienteollisuustalolle kokoon-tuu jo kuudentena vuonna peräkkäin iloisten pohjoiskarjalaisten lampureiden joukko myymään lammastuotteitaan pääsiäismarkkinoilla palmusunnuntaita edeltävänä lau-antaina ja syysmarkkinoilla isänpäi-vän alla marraskuussa. Ensimmäiset markkinat järjestettiin Lammasta tutuksi -hankkeessa. Onnistuneeksi havaittu tapahtuma jatkui hankkeen päätyttyä lammaskerholaisten Maaseudun sivistysliiton yhteistyönä.

Markkinoille on osallistunut 7-10 Pohjois-Karjalan Lampurit ry:n jäsen-tä sekä yksi paikallinen hunaja- ja yrttitila. Laaja tuotevalikoima tarjoaa markkinaväelle tuore-, pakaste- ja palvilihan lisäksi erilaisia lampaanli-hajalosteita, taljoja, lankoja, käsitiö-tä sekä hunajaa ja yrttejä vaikkapa markkinoilta hankitun lampaanlihan maustamiseen.

Markkinoiden vetonaula on vuo-desta toiseen ollut suuressa soppaty-

Eero Väyrysen lihatiski tyhjenee yleensä markkinoilla tehokkaasti.

kissä hautunut maukas lammaskaali. Lammaskaalia saa neljällä eurolla reilun annoksen paikan päällä nau-tiskeltavaksi tai litran seitsemällä eu-rolla kotiin viemiseksi.

Pohjois-Karjalan Lampurien yh-teistyökumppani Maaseudun sivistys-liitto tukee markkinoita maksamalla mainoskulut sekä osallistumalla jär-jestelyihin.

”Vihdoin vuohillekin oma ohjelma”

Milla Alanco, asiantuntija Lammas ja vuohi, ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Rahoituspäätös saatiin MMM:ltä 2013–2004 vaihteessa. Projekti on käynnistetty pitämällä aloituskokoukset ja perustamalla projektiryhmä, joka vastaa projektin toteutuksesta. Toteutusaika on 1.10.2013–30.6.2015 ja rahoitus 89 800 euroa. Maatalouden Laskentakeskus toteuttaa sovelluksen. Sisällön vaatimusmäärittely on tehty. Tuottajia lähestytään kirjeellä, jossa pyydetään toimittamaan hallinnassaan olevien eläinten tietoja historia tietoineen. Aikataulu on tiukka, joten toivomme kaikilta vuohen omistajilta pikaista toimintaa.

Polveutumistiedot

Erityisympäristötuen ehdoissa on muutos uudella ohjelmakaudella, jatkossa alkuperäisrotutukeen kuuluvien suomenvuohien rotupuhtaus pitää osoittaa polveutumistodistuksella. Polveutumistodistuksen aitoudesta vastaa rodun jalostusjärjestö. ProAgria on suomenvuohen EU-hyväksytty jalostusjärjestö. WebVuohi-projektissa rakennetaan vuoden 2014 aikana järjestelmä, jolla todistukset saadaan suomenvuohille vuodesta 2015 lähtien.

Sukupuuta ja pukkiliinat

ProAgria Etelä-Suomi on hakenut eri viranomaisilta suomenvuohien sukutietoja. Aineisto on saatu tutkimustarkoitukseen ja se käsitellään luottamuksellisesti.

Kuva: Selja Paananen

Aineisto sisältää yksilöiden perustiedot sekä tiedot eläinten emistä ja isistä. Valitettavasti polveutumistiedot eivät viranomaisrekisterissä kytkeydy toisiinsa sukupuumuotoon, vaan kytkentä pitää luoda eri tilojen eläinten tietoja yhdistelemällä. Tavoitteena on tallentaa uuteen polveutumistietokantaan kaikki eri lähteistä saatavilla olevat sukutiedot mahdollisimman kattavasti.

Osallistuminen tärkeää

Suomenvuohen säilyttämisen kannalta on erittäin tärkeää, että kaikki vuohenkasvattajat osallistuvat tietojen keruuseen yhteiseen hiileen puhaltuen. Uutta polveutumistietokantaa pystyvät hyödyntämään myös harrastelijat,

sillä se tulee avaamaan uusia mahdollisuuksia geneettisen monimuotoisuuden säilyttämiseen ja sukusiitoksen ennaltaehkäisyyn. Sukusiitoslaskenta on sitä luotettavampaa, mitä kattavammin sukutietoja saadaan koottua uuteen tietokantaan. Projektiin osallistuminen ei sido eikä tuo kustannuksia vuohenkasvattajille. Projektin aikana sukutietojen tallennuksen yhteydessä perustetaan pukkiliinat, jotka kirjataan Suomen Vuohiyhdistyksen ehdotuksesta numeroilla.

Yhteys Eviran rekisteriin

Vuohien tietoja ylläpidetään ja tarkastellaan WebVuohi-sovelluksella, joka on sähköisen rajapinnan kautta yhteydessä Eviran Lammas- ja vuohirekisteriin. Tiedot tallentuvat kätevästi kertatallennuksella sekä viranomais- että polveutumisrekisteriin. Ohjelman käyttöönoton jälkeen tehdään sopimukset niiden tuottajien kanssa, jotka päättävät ryhtyä käyttämään WebVuohi-sovellusta.

Projektiryhmä:

Kaie Ahlskog, projektipäällikkö, ProAgria Etelä-Suomi, kaie.ahlskog@proagria.fi p. 0400 731 811.

Merja Hietamäki, sukutietojen koonti, ProAgria Etelä-Suomi merja.hietamaki@proagria.fi, p. 050 345 5449

Milla Alanco, ProAgria Etelä-Pohjanmaa Pia Parikka, ProAgria Keskusten Liitto

Vuohiyhdistys tiedottaa

Tilattavissa seuraavia tuotteita

Vuohenmaitosaippua tuoksuina naturel, kaura/hunaja sekä omena 7€

Vuohiaiheinen muki 8 €

T-Paidat aikuisten viininpun. M-L-XL 10 €, lasten 92-98-104-116-128 6 €

Lypsykutun ruokinta- ja hoito-opas 13 €

Pronssinen kaulakoru 20 €

Vuohi pehmolelut 6,5 €

Kaikki tuotteet tilattavissa sähköpostilla: suomenvuohiyhdistys(@)gmail.com

Tuotteiden hintaan lisätään postikulut ja toimitetaan laskun kera.

Tuotteet laitetaan postiin hetimiten.

Vuohiyhdistyksen kokouksessa iloinen ja odottava tunnelma

Vuohiyhdistyksen vuosikokouksessa Kirkkonummella valittiin vanha hallitus jatkoon. Uudistuksia ala odottaa etenkin WebVuohelta ja hyvinvointikorvauksesta.

Milla Alanco

Vuohiyhdistyksen kokous alkoi **Ari Aaltosen** omistamassa Patakukko -tilausravintolassa syömällä vuohen- ja lampaanlihasta valmistettua pataa. Jälkiruuksi nautittiin vuohenmaitojäätelöä.

Vanhat hallituksen jäsenet valittiin jatkamaan, lisäksi valittiin useita varajäseniä. Toiminta on ollut varsin vilkasta, yhdistys on ollut mukana muun muassa Seinäjoen Farmari-näyttelyssä ja ELMA-messuilla. Tiedotusta tehdään pääasiassa jäsenkirjeillä, Facebookissa ja omilla uudistetuilla nettisivuilla. Ajankohtaisia asioita ovat juuri nyt tukimuutokset, terveysvalvontaohjelma uudistukset ja WebVuohi.

Eläinyksikkökertoimiin muutoksia?

Tukiuudistuksista kertoivat **Pia Parikka** ProAgria Keskusten Liitosta ja vuohiyhdistystä edunvalvonta-asioissa edustava **Erkki Väisänen**. Muun muassa eläinyksikkökertoimiin on tulossa muutoksia, myös pukeille ja mahdollisesti kileille on tulossa keruut. Hyvinvointituessa on tämän hetkisen tiedon mukaan neljä vaihtoehtoa vuohitiloille valittaviksi. Alku-

peräisrotutuki nousee jonkun verran.

Terveysvalvontaohjelmiin ei kannusteta

Parikka kertoi Maedivisna ja scrapie-terveysvalvontaohjelmien uudistuksista. Ohjelmat muuttuvat vapaaehtoisiksi ja maksullisiksi. Keskustelun jälkeen kokouksen kanta oli että vuohi populaation pienuuden ja sukusiitosasteen nousun takia kaikki pukit tulisi saada käyttöön, joten terveysvalvontaohjelmiin liittymistä ei kannusteta. Kuitenkin eläinkaupassa suositellaan tilakohtaista terveystodistusta.

WebVuohi projektirahoituksella

Parikka kertoi vuohien sukutietojen koontiprojektista ja esitteli tulevaa WebVuohi-ohjelmaa. On erittäin tärkeää saada projektin aikana kaikki vuohitiedot tallennettua, jolloin työ tehdään projektirahoituksen puitteissa. Myöhemmin tallennettavista tiedoista laskutetaan työtuntien mukaan. Pia esitteli kokousväelle WebLammas-ohjelmaa, jonka pohjalta vuohisovellus tehdään. Ohjelmistoyhteistyöstä on hyötyä sekä lammas että vuohitiloille. Ohjelman perustointoja käytiin läpi, erityisen tarkasti sukupuu ja sukulaisuustarkastus. Sähköisen sukupuun avulla on mahdollista laskea tulevien jälkeläisten sukusiitosprosentti, jonka selvittäminen on erittäin tärkeää tietoa korkean sukusiitoksen välttämiseksi. Käynnistysvaiheessa vuohitiloille järjestetään koulutusta ohjelman käytöstä.

Suomen vuohiyhdistys ry

Perustettu:

23.04.1979

Postiosoite:

Poikojantie 331, 31400 SOMERO

Pankkiyhteys:

Kiikalan Rekijoen OP 514408-210870

Jäsenmaksu:

20 € (ilmoita tietosi jäsenrekisteriin)

<http://www.suomenvuohiyhdistys.net>

HALLITUS

Puheenjohtaja

Jani Sivunen, Ilmajoki

0400 289 063, jani.sivunen@netikka.fi

Varapuheenjohtaja

Riitta Saloniemi, Laitila

040 557 3544, rj.saloniemi@lailanet.fi

Rahastonhoitaja, jäsenrekisteri

Suvi Viander, Paalijärvi

045 808 2600, suviande@gmail.com

Sihteeri

Marita Ollila, Ilmajoki

050 339 0401, marita.ollila@netikka.fi

Muut hallituksen jäsenet

Milla Alanco, Pro Agria Etelä-Pohjanmaa

040 706 0558, milla.alanco@proagria.fi

Ari Aaltonen, Kirkkonummi 040 543 3810,

ari.aaltonen@patakukko.fi

Jaakko Niemi, Kurikka 044 564 8522,

jaska@vatajanranta.net

Erkki Väisänen, Keikyä MTK:n edustaja

0400 722 027, ervaisan@gmail.com

Varajäsenet

Tytti Stähle, Nuuttilanmäki

Jukka Luukkonen, Kytäjä

Emma Tuominen, Kytäjä

Susanna Kujala, Panelia

Markus Koivisto, Kihniö

Minna Saranpää, Seinäjoki

Laura Toivonen, Laitila

Mirva Seppä, Kauhajoki

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdyssiteenä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää vuohitaloutta ja jalostusta sekä vuohien ja vuohitaloustuotteiden käyttöä ja tunnettua. Yhdistyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohitaloustuotteista kiinnostuneet harrastajat ja ammattilaiset.

Suomen Vuohiyhdistys päätyi vuosikokouksessaan suosittamaan eläinkaupoissa katraan terveystodistuksen käyttöä MV ja scrapie-valvontoihin kuuluminen sijaan.

Kuva: Pia Parikka

Lammas-
haasta
lautaselle

Hyvää kevättä Lapista
meille kaikille!

Karitsamakuja Meri-Lapista

Keväällä nautitaan maukkaita, juhlavia karitsanliharuokia muulloinkin kuin pääsiäisenä. Menu voi koostua monella eri tavalla valmistetuista herkuista. Korkealaatuinen tuore raaka-aine antaa rajattomat mahdollisuudet niin arkeen kuin juhlaankin.

Anne Närhilä
Veljekset Rönkä Oy
Irja Wüstefeld
Lappilainen keittiömestari
Kuvat Johannes Collins

Haluamme kunnioittaa raaka-ainetta, mehevää puhdasaromista karitsanlihaa. Maustaminen tehdään herkällä kädellä korostamaan, ei peittämään lihan omaa makua. Kastikkeet voi halutessaan ryydittää ronskistikin ja tarjota niitä erikseen. Uunijuureksissa maut tiivistyvät. Makeutta niihin lisää ripaus hunajaa. Kasvisyllätys on kääreästy höyrytettyyn lehtikaalin lehteen. Täytteestä paljastuu kuullotettua omenaa sekä paahdettuja valkosipuliviipaleita.

Pääruokaan on lainattu myös itä-suomalaisia vaikutteita. Paisti voidaan kypsentää uunissa kuten säräpaisti. Paisti ja lisäkkeet kypsyvät samalla ja saavat kosteutta ja aromia toisistaan. Nauris on perinteinen juures jota kannattaa suosia ja tarjota se näin keväälläkin vaikka uunissa kokonaisuena kuorineen paahdettuna.

Menu avataan pienellä annoksella värikästä punajuurikeittoa. Alku-ruokana kokeilemisen arvoista on tarjota hieno karitsanliha kypsentämättömänä graavina tai tartarina. Pääruokana paahdettu Meri-Lapin karitsanviulu valikoituine lisäkkeineen. Jälkiruokana suosittelemme kevyttä kuohkeaksi vaahdotettua rahkaa hunajalla, sitruunalla ja kardemummalla maustettuna. Kastikkeena tuhtia, hie-man saostettua mustikkakastiketta.

Säiden salliessa grillikauden voi avata vaikka valmistamalla burgereita karitsanlihasta.

Graavattua karitsanfileettä

1 kpl n. 350 g karitsanfileettä
2-3 rkl merisuolaa
riipaus sokeria
1/2 tl rouhittua musta- ja valkopippuria
hienonnettua persiljaa ja timjamia
tilkka öljyä

Sekoita mausteet keskenään ja hiero ne karitsanfileen pintaa. Anna maustua jääkaapissa yli yön. Muotoile filee kelmun avulla pyöreäksi. Jäädytä pakastimessa. Leikkaa tarjolle jäisenä ohuiksi viipaleiksi. Tarjoa lisäkkeenä marinoituja sieniä tai sienisalaattia ja raikasta puolukka-kastiketta tai -hyytelöä

Karitsanfilee Tartar

1 kpl karitsanfilee
(n. 20–30 grammaa lihaa
/annos)
2–3 rkl merisuolaa
2–3 rkl kaprismarjoja
mustapippuria

Suolaa karitsanfilee ja jätä se maustumaan jääkaappiin yön yli. Laita filee pakastimeen kovettumaan noin tunniksi. Leikkaa filee erittäin pieniksi kuutioiksi, sekoita joukkoon kaprikset ja mustapippuria. Muotoile annoksesi kuten kuvassa tai munan muotoon kahdella lusikalla liha soikeaksi munan muotoon tai laita liha ”ripistellen” kuohkeaksi viiruksi lautaselle. Ryhmittele lisäkkeet lihan ympärille.

Lisäkkeenä voit tarjota perinteisiä tartarin lisäkeitä: hienonnettua sipulia, punajuurta, suolakurkkua, munankeltuaista tai raikasta mintulla maustettua jugurttipohjaista tsatsiki-kastiketta.

Paahdettu karitsanviulu Meri-Lapin tapaan

2–2,5 kg karitsanviulu
merisuolaa
rouhittua paahdettua mustapippuria ja /tai yrttimausteita
sekä valkosipulia

Suolaa viulu edellisenä päivänä pinnalta merisuolalla. Hiero suola paistin pintaan, kääri paisti muovipussiin ja anna suolautua yli yön jääkaapissa. Lisämakua saat rouhealla mustapippurilla, yrteillä kuivatulla timjamilla ja /tai rosmariinilla sekä valkosipulilla.

Seuraavana päivänä nosta paisti huoneenlämpöön paria tuntia ennen paistamista. Pyyhi paistin pinta kuivaksi. Valmista paisti uunissa. Kuumenna uuni n. 230 asteeseen. Ruskista paistin pintaa noin 20–30 minuuttia. Lisämausta paisti ruskistuksen jälkeen halutessasi kuivalla paistinpannalla paahdetulla mustapippurilla/rouhi pippuri paahtamisen jälkeen karkeaksi rouheeksi ja mausta paisti.

Jatka paistin kypsennystä miedolla lämmöllä 100–120 asteessa haluttuun kypsyyssasteeseen. Paisti on valmis kun sisälämpötila on 60–65 astetta (sisältä vielä punertava), läpikypsän lämpötila on noin 75 astetta.

Ennen paistin leikkaamista anna sen ”rauhottua” peitettynä. Lämpötila tasaantuu ja lihasmehut eivät karkaa leikattaessa paistista ulos. Miedonmakuisen mehevän, vaalean karitsanpaistin omaa hienoa aromia korostaa parhaiten kun sitä maustetaan herkällä kä-

dellä hyvällä suolalla ja ehken ripauksella tuoretta paahdettua pippuria.

Kastikkeeksi sopii esimerkiksi:

kokoonkeitetty paistinliemi keväisillä yrteillä ryyditettynä, perinteinen punaviinikastike, kylmät jugurtti- tai majoneesipohjaiset kastikkeet sekä marja- tai minttuhyytelö

Lisäkkeenä: gratinoidut perunat, paahdetut nauriit, uunijuurekset, säräjuurekset, raikkaat yrteillä maustetut tomaatti- tai vihersalaatit.

Karitsaburgerit

1 kg karitsajauhelihaa esimerkiksi
tuoreesta karitsanlavasta
suolaa ja hieman mustapippuria

Muotoile karitsanlihasta laakeat reilun sentin paksuiset pihvit. Käytä muotoillessa öljyä. Grillaa pihvit molemmin puolin meheviksi. Tarjoa karitsapihvit raikkaiden salaattien, paahdettujen juureksien ja -perunoiden sekä pirtsan kastikkeen kanssa tai leivän kanssa burgereina.

Kokoa burgerit: paahda sämpylät tai leipäviipaleet rapeiksi, lisää tomaattiviipaleita ja vihreää salaattia, laita pihvien päälle viipale juustoa sekä kastikkeeksi yrteillä ja/tai valkosipulilla maustettua majoneesia

Paimenten pakinat

Paimenten pakinat -palstalla julkaistaan silloin tällöin lukijoiden lähettämiä tekstejä/ mielipiteitä. Julkaisemistiheys määrittynyt lehden muun sisällön ja käytettävissä olevan sivutilan mukaan. Tekstejä voi tarjota julkaistavaksi lähettämällä ne joko sähköpostilla terhi.torikka@gmail.com tai paperilla: Terhi Torikka, Kuutostie 470, 59130 Koitsanlahti.

Lähetettävien kirjoitusten tulee olla asiallisia ja hyvällä suomen- tai ruotsinkielellä kirjoitettuja. Maksimipituus on 4 000 merkkiä. Toimitus pidättää oikeuden valita julkaistavat tekstit sekä tarvittaessa käsitellä niiden pituutta ja kieliasua. Paimenten pakinat -palstan teksteistä ei makseta juttupalkkioita.

Rasva antaa aromin

Teksti: Kirsi Vertainen, kuva: Anu Korpikallio

Lampaanruhossa oleva rasva kauhistuttaa usein suomalaista kuluttajaa. Tässä kuvassa näkyy hieman erilainen tulokulma rasvakeskusteluun. Valokuva on otettu viime syksyisellä Englannin matkalla

oxfordilaisen lihakaupan ikkunasta.

Kysymykseen ”Eikö rasva pelota englantilaisia asiakkaita?” lihakauppias vastaa ”Fat is a flavor” eli vapaasti suomennettuna ”rasva antaa aromin”.

Miten saat aikaa olennaiseen?

Pestaa meidät yrityksesi talousasiantuntijaksi.

Saat yrityksesi taloushallinnon kuntoon helposti, ennakoivasti ja ammattitaitoisesti.

Hoidamme yrityksesi kirjanpidon ja tilinpäätöksen, verot, palkanlaskennan ja laskutuksen, talouden suunnittelun ja budjetoinnin sekä tulosten analysoinnin ja kehittämistimenpiteet talouden parantamiseksi. Talouden tunnusluvuista pääsemme käytännön tekemiseen – autamme sinua näkemään mitkä ovat kehityskohteet tuotannossa, panoksissa, työtavoissa ja asiakassuhteissa.

Valitse kattavasta palveluvalikoimastamme liiketoimintaasi parhaiten tukeva kokonaisuus.

Kiinnostuitko?

Kerromme mielellämme lisää! Anna yhteystietosi, niin ProAgria Tilipalvelut -asiantuntija ottaa sinuun yhteyttä.

Kassabudjetoinnilla ja seurannalla varmistat, että yrityksesi maksuvalmius säilyy hyvänä ja rahoja käytetään järkevästi.

- saat käsityksen tulojen ja menojen ajoittumisesta
- parannat maksuvalmiutta
- säästät tarvikehankinnoissa
- pienennät rahoituskuluja
- kasvatat rahoitustuottoja
- saat varmuutta

www.proagria.fi/tilipalvelut